

Jaarverslag 2012

Ziekenzorg CM vzw,
erkende vereniging van
gebruikers en mantelzorgers

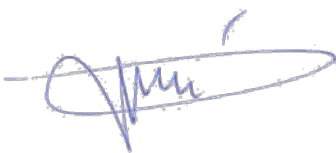
Voorwoord

Op 13 maart 2009 werd het nieuwe woonzorgdecreet goedgekeurd. Dit decreet bevat enkele wijzigingen voor erkende verenigingen van gebruikers en mantelzorgers.

In dit document vindt u enerzijds het jaarverslag van 2012, met daarin informatie over de werking van Ziekenzorg CM tijdens het afgelopen jaar, aan de hand van gegevens over de activiteiten die de voorziening in het afgelopen jaar uitgevoerd heeft. Die registratiegegevens vermelden onderwerp, doel, vorm, frequentie, intensiteit van de activiteiten en bereikte doelgroep.

Anderzijds vindt u, conform de bepalingen van het woonzorgdecreet, een omschrijving van de activiteiten die Ziekenzorg CM in de loop van 2013 zal uitvoeren om de doelstellingen, de kwaliteitseisen en het kwaliteitssysteem te bepalen en te realiseren. U vindt eveneens een beschrijving van de zelfevaluatie die Ziekenzorg CM in de loop van 2013 zal uitvoeren, minimaal van de werking en de doelstellingen.

Namens Ziekenzorg CM

Johan Tourné
Nationaal secretaris

Bert Peirsegaie
Voorzitter

Jaarverslag 2012

Inleiding

Ziekenzorg CM maakt zich sterk om haar werking af te stemmen op de noden en verwachtingen van gebruikers en mantelzorgers. Deze noden en verwachtingen bepalen, naast het woonzorgdecreet, de basisdoelstellingen van de mantelzorgwerking. De invulling van de basisdoelstellingen vormt de rode draad doorheen de realisaties van 2012.

Daarnaast wordt beschreven welke stappen Ziekenzorg CM ondernam om te voldoen aan de bepalingen van het kwaliteitsdecreet.

Vier basisdoelstellingen

Nood aan informatie.

Verschillende onderzoeken tonen aan dat de nood aan informatie van mantelzorgers en mensen in een thuiszorgsituatie groot is. Een wetenschappelijke vaststelling die in de dagelijkse werking van de mantelzorgvereniging steeds opnieuw bevestigd wordt.

Een eerste belangrijke basisdoelstelling van Ziekenzorg CM is informatie geven aan gebruikers en mantelzorgers. In de pagina's die volgen kan u lezen op welke manier dit in 2012 werd gerealiseerd.

Nood aan waardering en erkenning

Maatschappelijk gezien wordt mantelzorg nog te vaak beschouwd als iets wat vanzelfsprekend is. Mantelzorgers zetten zich vaak in alle stilte in voor iemand die belangrijk voor hen is. Niettemin is de nood aan erkenning en waardering van hun inzet belangrijk.

Ziekenzorg CM heeft zich daarom een tweede basisdoelstelling gesteld, namelijk de inzet van mantelzorgers waarderen en erkennen. In de pagina's die volgen kan u lezen op welke manier dit in 2012 werd gerealiseerd.

Nood aan belangenbehartiging

Mantelzorgers en gebruikers kunnen verschillende knelpunten ervaren in een thuiszorgsituatie. Knelpunten die het continueren van de thuiszorg kunnen bemoeilijken. Mantelzorgers geven aan dat ze vaak zelf, op een zeer assertieve wijze, moeten proberen iets aan deze knelpunten te veranderen. Dit op een moment dat men vaak weinig tijd heeft en men als individu soms ook maar een bescheiden impact kan hebben.

Ziekenzorg CM heeft daarom een derde basisdoelstelling, namelijk de belangenbehartiging van mantelzorgers en gebruikers. Opzet is om de verschillende drempels die deze doelgroep ervaart te inventariseren en op basis van de inventarisatie hun belangen te verdedigen. In de pagina's die volgen kan u lezen op welke manier dit in 2012 werd gerealiseerd. In 2012 werd gestart met een nieuwe werkvorm op dit vlak.

Nood aan verademing

Mantelzorgers hebben nood aan verademing om de zorg te kunnen volhouden. Met een gerust hart de zorg eventjes kunnen overdragen aan anderen, maakt dat mantelzorgers hun batterijen opnieuw kunnen opladen.

De vierde en laatste basisdoelstelling van Ziekenzorg CM is het aanbieden van verademingskansen aan mantelzorgers en gebruikers. De realisaties van deze doelstellingen zijn terug te vinden in het jaarverslag 2012.

Thuiszorgdecreet en woonzorgdecreet

Ook het thuiszorgdecreet legt een aantal voorwaarden op betreffende:

- de dienstverlening
- het personeel
- de werking

In het jaarverslag is te lezen hoe Ziekenzorg CM in 2012 aan deze voorwaarden heeft voldaan.

Aangezien het nieuwe woonzorgdecreet ook een impact heeft op de precieze opdrachten van verenigingen van gebruikers en mantelzorgers, begon Ziekenzorg CM zich hier vanaf 2009 al op voor te bereiden. De weergave van deze inspanningen is eveneens terug te vinden in het jaarverslag 2012 en in de jaarplanning 2013.

1. Realisaties op het vlak van informatieverstrekking 2012

NIEUW

Infobrochure: Hoe combineer je mantelzorg met werken?

Steeds meer mensen combineren mantelzorg met werk. Deze combinatie is niet altijd even gemakkelijk. Allerlei kleine taken zijn vaak nog wel te combineren maar voor langdurige, intensieve zorg wordt dit vaak moeilijker en complexer. Misschien stelt u zich wel eens vragen, zoals hoe best je tijd verdelen om niet overbelast te geraken, welke prioriteiten te stellen, hoe keuzes maken, hoe omgaan met allerlei verwachtingen vanuit de omgeving, hoe je grenzen erkennen en bewaken, hoe dit bespreekbaar maken op het werk, hoe omgaan met allerlei emoties daarrond....

In 2012 werden in dit kader twee infobrochures uitgewerkt. Een behandelt de meer technische aspecten (mogelijkheden van tijdskrediet, zorgverlof, ...). Een andere behandelt de meer emotionele overwegingen die de combinatie van arbeid en zorg met zich kan meebrengen. Deze infobrochures zullen in 2013 gebruikt worden als materiaal om de deelnemers van infomomenten mee naar huis te geven.

'ABC van de mantelzorg'. Van administratieve rompslomp tot zelfzorg

Mantelzorgers hebben een grote nood aan goede en bruikbare informatie. Informatie over de verschillende – en vaak uiteenlopende – facetten verbonden aan mantelzorg, zoals inzicht in financiële tussenkomsten, informatie over je rechten als mantelzorger, hoe de zorg verder te organiseren, inzichten in je eigen emoties, ...

Met het boek 'Het abc van de mantelzorg' wil Ziekzorg CM een antwoord bieden op de vele vragen die mantelzorgers hebben. Het boek is een gids die helpt om de eigen tocht als mantelzorger op de beste wijze uit te stippelen. Dit boek werd ontwikkeld in samenwerking met het Davidsfonds.

Het boek 'Het abc van de mantelzorg' kan je aankopen via het verbondelijk Ziekzorg CM secretariaat voor de speciale prijs van € 10. Het boek is eveneens te verkrijgen in de boekhandel aan € 16,95.

Gemeentelijke infosamenkomsten

Mantelzorgers informeren is een van de belangrijkste doelstellingen van Ziekenzorg CM. Ervaring leert dat mantelzorgers een grote nood aan informatie hebben én dat deze informatie best zo gericht en zo dicht mogelijk tot bij de mantelzorgers wordt gebracht. Daarom is Ziekenzorg CM in 2009 gestart met het organiseren van gemeentelijke infosamenkomsten.

Wat?

Ziekenzorg CM ontwikkelde een concept om op gemeentelijk vlak duidelijke informatie te geven aan mantelzorgers. Het concept, met als titel 'Ik, mantelzorger?', nodigt mantelzorgers op gemeentelijk vlak uit voor een info- en ontmoetingssamenkomst. Om deze uitnodiging zo ruim mogelijk te verspreiden werd samenwerking gezocht met het plaatselijke netwerk van Ziekenzorgvrijwilligers, maar werden plaatselijk ook externe samenwerkingspartners gezocht om zo veel mogelijk mantelzorgers te informeren over dit moment. Tijdens de info- en ontmoetingssamenkomst wordt toegelicht wat mantelzorg precies is. Mantelzorgers krijgen er de kans om elkaar te ontmoeten en duurzame banden te smeden. De gemeente wordt ter plaatse uitgenodigd om haar beleid ten aanzien van mantelzorgers toe te lichten. Hiermee wordt de gemeente een duidelijk forum geboden.

Materiaal

In het kader van de gemeentelijke infosamenkomsten werd een DVD ontwikkeld die aan de hand van drie concrete mantelzorgsituaties, uit het leven gegrepen, op een duidelijke manier een beeld schetst van wat mantelzorg precies is.

Tevens werd het nodige educatieve materiaal ontwikkeld om het uitwisselen van ervaringen in goede banen te leiden.

Tot slot krijgen de aanwezige mantelzorgers ook een informatiepakket mee naar huis, zodat deze gegevens ook na de samenkomst beschikbaar blijven. De vorm van dit pakket is zo opgevat dat aanvulling met informatie die zeer specifiek is per gemeente mogelijk is. Zo kunnen, bijvoorbeeld, de gemeente of de organisaties waarmee plaatselijk wordt samengewerkt info toevoegen.

Doelstelling

De hoofddoelstelling van de samenkomsten, namelijk informatie doorgeven en ontmoeting, is duidelijk. Doch wordt hiermee nog aan een aantal bijkomende doelstellingen tegemoet gekomen. Namelijk:

- Info- en ontmoeting wordt dicht bij huis georganiseerd. Dit maakt dat mantelzorgers zich niet ver dienen te verplaatsen. Tevens kunnen zij mensen uit de eigen regio ontmoeten die zich in een gelijkaardige situatie bevinden. Dit biedt kansen om elkaar later opnieuw op te zoeken en steun te vinden bij elkaar, zonder dat hiervoor andere organisaties nodig zijn.
- Gemeenten worden geappelleerd om toe te lichten hoe zij gemeentelijk mantelzorgers ondersteunen. Ziekenzorg CM wijst gemeenten hiermee op de verantwoordelijkheid die zij dragen naar deze doelgroep. Dit sluit mooi aan bij de acties die Ziekenzorg CM organiseert om in heel Vlaanderen een gemeentelijke mantelzorgpremie te installeren. Uiteraard worden gemeenten ook op dit dossier aangesproken tijdens de info- en ontmoetingsmomenten.
- Mantelzorgers sensibiliseren en bewust maken dat ze mantelzorger zijn. Vanuit deze bewustwording is het mogelijk hen te verwijzen naar de ondersteuningsmogelijkheden die er voor hen bestaan. De achterliggende idee hierbij is: zoek op tijd ondersteuning om mantelzorg, ook op lange termijn, vol te houden.

Waar?

Ziekenzorg CM maakt zich sterk om in alle Vlaamse gemeenten dergelijke info- en ontmoetingssamenkomsten te organiseren. Realiteit leert dat dit, omwille van de personeelsmogelijkheden, een meerjarenplan is. In 2012 werden alvast de volgende momenten gerealiseerd:

Gemeentelijke infomomenten 'Ik, mantelzorger?'

Antwerpen

Datum	Locatie	Aantal bereikte mantelzorgers	Samenwerking met ...
21/06/12	LDC De Wilg Kontich	18	Ziekenzorg CM-kernen en Lokaal Dienstencentrum

Limburg

Datum	Locatie	Aantal bereikte mantelzorgers	Samenwerking met ...
08/05/12	Maaseik	112	Familiehulp, Thuiszorgpunt CM, IN-Z, lokale kernen ZZ, WGK, stad Maaseik, OCMW,...
09/10/12	Ham	52	Familiehulp, Thuiszorgpunt CM, IN-Z, lokale kernen ZZ, WGK, OCMW.

Oost-Vlaanderen

Datum	Locatie	Aantal bereikte mantelzorgers	Samenwerking met ...
08/09/12	LDC Kerkem – R. Novarumstr. 24 - Aalter	78	Ziekenzorgkernen Aalter – OCMW Aalter – CM Aalter – Integrale Thuiszorg De Zon

West-Vlaanderen

Datum	Locatie	Aantal bereikte mantelzorgers	Samenwerking met ...
16/02/12	CM lokaal Meulebeke	18	DMW, OCMW Meulebeke, ZZ kern Meulebeke
19/03/12	Blankenberge	23	Thuiszorgcentrum
19/06/12	De Feniks Wingene	23	TZC, ZZ kern Wingene
07/05/12	Houthulst	16	Thuiszorgcentrum, DMW en plaatselijke ziekenzorgkern
08/10/12	Alveringem	18	Thuiszorgcentrum, DMW en plaatselijke ziekenzorgkern
17/12/12	Torhout	17	Thuiszorgcentrum

Maczima

Chronisch zieke mensen en mantelzorgers ervaren een grote nood aan diverse soorten informatie. De informatienoden van mantelzorgers en chronisch zieke personen zijn sterk gelijklopend en situeren zich vooral op het vlak van:

- o Informatie over financiële tussenkomsten
- o Informatie over activiteiten van Ziekenzorg CM
- o Informatie over wijzigingen in de wetgeving m.b.t. ziek zijn
- o Informatie over medische hulpmiddelen
- o Informatie over mantelzorg, hoe de zorg vol te houden
- o Informatie over de rechten van mantelzorgers
- o Informatie over de werking van mijn ziekenfonds en de ledenvoordelen

Al deze informatie wordt aan gebruikers en mantelzorgers bezorgd onder de vorm van het tijdschrift Maczima (Magazine voor Chronisch Zieke personen en Mantelzorgers). Dit tijdschrift verschijnt 10 keer per jaar en een jaarabonnement kan verkregen worden tegen de democratische prijs van 10 euro. Deze publicatie bestaat uit 36 pagina's, waarbij in de middelste 4 pagina's telkens de informatie vanuit de eigen regio is terug te vinden. Mantelzorgers krijgen de eerste drie maanden een gratis proefabonnement. Het abonnement op Maczima geeft vorm aan het lidmaatschap van de mantelzorgvereniging Ziekenzorg CM. In 2012 waren er 39.949 leden, als volgt verspreid over de Vlaamse provincies.

Provincie	Aantal leden
Antwerpen	9.617
Brussel-Hoofdstad	2.133
Limburg	1.549
Oost-Vlaanderen	10.015
Vlaams-Brabant	3.401
West-Vlaanderen	12.996
Totaal	39.949

MANTELzorgPAKJE

Beginnende mantelzorgers hebben vaak heel wat praktische vragen. Vragen over wat mantelzorgers zijn precies inhoudt en waar je als mantelzorgers terecht kan voor ondersteuning.

Om aan deze nood tegemoet te komen, ontwikkelde Ziekenzorg CM het MANTELzorgPAKJE. Het MANTELzorgPAKJE is een op maat uitgewerkt informatieproduct waarin wordt uitgelegd wat mantelzorg is en waar mantelzorgers terecht kunnen voor professionele hulp, met adressen en telefoonnummers uit hun regio. Het MANTELzorgPAKJE bevat tevens een bonnenboekje met daarin een aantal kortingsbonnen die goed van pas komen in een nieuwe thuiszorgsituatie.

In 2012 werden 16.980 mantelzorgers bereikt via het MANTELzorgPAKJE, een significante stijging in vergelijking met 2011.

Provincie	Aantal verstuurd MANTELzorgPAKJES
Antwerpen	3.548
Brussel-Hoofdstad	880
Limburg	3.594
Oost-Vlaanderen	3.414
Vlaams-Brabant	1.535
West-Vlaanderen	4.009
Totaal	16.980

Informatiefiche

In aanvulling op het MANTELzorgPAKJE hebben mantelzorgers de mogelijkheid om expliciet rond bepaalde thema's meer informatie op te vragen via een informatiefiche. Deze informatie kan ook aangevraagd worden via de website, www.ziekenzorg.be.

Informatiefiches per regio.

Provincie	Aantal aanvragen informatiefiches
Antwerpen	113
Brussel-Hoofdstad	30
Limburg	73
Oost-Vlaanderen	98
Vlaams-Brabant	44
West-Vlaanderen	117
Totaal	475

Informatieaanvraag per thema

	Mantelzorg groep	Ziekenzorg CM vakanties	Taak-afspraken	Tegemoet-koming mantelzorgers	Tegemoet-koming zorgbehoevenden	Werken en mantelzorg
Antwerpen	53	28	62	100	90	44
Brussel-hoofdstad	9	6	14	29	27	14
Limburg	34	26	42	61	64	39
Oost-Vlaanderen	37	24	47	86	79	37
Vlaams-Brabant	24	8	27	40	35	22
West-Vlaanderen	62	28	63	103	92	36
Totaal	219	120	255	419	387	192

Permanentie

Ziekenzorg CM is op werkdagen dagelijks bereikbaar van 8.00 tot 12.00u en van 13.00 tot 17.00u. Ziekenzorg CM is bereikbaar via de website, telefoon, fax, brief of e-mail.

Geactualiseerde databank

Ziekenzorg CM beschikt over een actuele databank met voor gebruikers en mantelzorgers relevante welzijnsvoorzieningen in alle Vlaamse provincies en het 2-talig gebied Brussel-hoofdstad. Op basis van deze databank kan op de informatievraag van de gebruiker of mantelzorgers een antwoord gegeven worden. Indien nodig wordt de gebruiker of de mantelzorgers adequaat doorverwezen.

Vorming en informatiesamenkomsten voor mantelzorgers

Regionaal worden er vormingen en informatiesamenkomsten voor mantelzorgers georganiseerd. Doelstelling is het doorgeven van informatie.

Om deze informatiesamenkomsten bekend te maken, worden verschillende middelen ingezet: folders, tijdschriften, website, Visie en CM.be, digitale nieuwsbrieven, mondeling. Ook via de evaluatieformulieren wordt systematisch bevraagd welke infothema's mantelzorgers in de toekomst graag behandeld zien.

Een overzicht van de regionale realisaties in 2012:

Antwerpen

In de regio Antwerpen is in 2012 gekozen voor een nieuwe formule. De regie en organisatie van de infomomenten voor mantelzorgers is meer in handen gekomen van vrijwilligers. Dit om de tijd van de begeleidende beroepskracht vrij te maken voor meer innovatieve aspecten van de werking. Deze verschuiving heeft gemaakt dat het accent meer is komen te liggen op lotgenotencontact en minder op informatie an sich.

Datum	Thema	Locatie	Aantal bereikte mantelzorgers	Samenwerking met ...
19/03/12		LDC Cogelshof Schoten	16	LDC
18/06/12		LDC Cogelshof Schoten	33	LDC
17/09/12		LDC Cogelshof Schoten	21	LDC
17/12/12		LDC Cogelshof Schoten	24	LDC

Leuven

Datum	Thema	Locatie	Aantal bereikte mantelzorgers	Samenwerking met ...
7/03/12	ABC van de mantelzorg	Kessel-Lo	11	-
08/03/12	ABC van de mantelzorg	Tienen	8	-
23/04/12	Tegemoetkomingen	Begijnendijk	20	DMW CM Leuven – WZC Edelweis
10/05/12	Omgaan met piekeren	Tienen	7	-
23/05/12	Omgaan met piekeren	Kessel-Lo	17	-
05/09/12	Liefde in tijden van ziekte en pijn	Kessel-Lo	12	-
06/09/12	Liefde in tijden van ziekte en pijn	Tienen	12	-
11/09/12	De zorg de baas	Gelrode	19	-
17/10/12	Omgaan met grenzen	Kessel-Lo	8	-
18/10/12	Omgaan met grenzen	Tienen	9	-
06/11/12	Als je voor de opname in een WZC staat	Wilsele	34	LDC Ter Putkapelle
13/11/12	Omgaan met rouw en verlies	Binkom	120	CM-kern Lubbeek

28/11/12	Patiëntenrechten	Kessel-Lo	Annulatie /ziekte	-
29/11/12	Patiëntenrechten	Tienen	Annulatie /ziekte	-

Limburg

Datum	Thema	Locatie	Aantal bereikte mantelzorgers	Samenwerking met ...
12/01/12	Mantelzorgmoment, erfenisrecht	Hasselt	121	WGK, FH, LTZ, IN-Z, RDC CM
19/01/12	Mantelzorgmoment, erfenisrecht	Kortessem	73	WGK, FH, LTZ, IN-Z, RDC CM
26/01/12	Mantelzorgmoment, erfenisrecht	Peer	74	WGK, FH, LTZ, IN-Z, RDC CM
02/02/12	Mantelzorgmoment, erfenisrecht	Genk	63	WGK, FH, LTZ, IN-Z, RDC CM
09/02/12	Mantelzorgmoment, erfenisrecht	Beringen	76	WGK, FH, LTZ, IN-Z, RDC CM
16/02/12	Mantelzorgmoment, erfenisrecht	Maaseik	78	WGK, FH, LTZ, IN-Z, RDC CM
02/04/12	GPS in de thuiszorg, sessie premies en tegemoetkomingen in de thuiszorg	Hasselt	53	
05/04/12	Mantelzorgmoment, tegemoetkomingen en premies in de thuiszorg	Hasselt	60	WGK, FH, LTZ, IN-Z, RDC CM
12/04/12	Mantelzorgmoment, tegemoetkomingen en premies in de thuiszorg	Kortessem	15	WGK, FH, LTZ, IN-Z, RDC CM
16/04/12	GPS in de thuiszorg, sessie dagelijkse zorg	Hasselt	41	
26/04/12	Mantelzorgmoment, tegemoetkomingen en premies in de thuiszorg	Peer	47	WGK, FH, LTZ, IN-Z, RDC CM
23/04/12	GPS in de thuiszorg, hulpmiddelen	Hasselt	39	
03/05/12	Mantelzorgmoment, tegemoetkomingen en premies in de thuiszorg	Genk	33	WGK, FH, LTZ, IN-Z, RDC CM
07/05/12	GPS in de thuiszorg, sessie verplaatsingstechnieken	Hasselt	47	
10/05/12	Mantelzorgmoment, tegemoetkomingen en premies in de thuiszorg	Beringen	45	WGK, FH, LTZ, IN-Z, RDC CM
24/05/12	Mantelzorgmoment, tegemoetkomingen en premies in de thuiszorg	Maaseik	14	WGK, FH, LTZ, IN-Z, RDC CM
05/06/12	Provinciaal mantelzorgmoment: 'geluk'- Irène Vanoppen	Bilzen	67 (nm + av)	
06/09/12	Mantelzorgmoment: de organisatie van de zorg	Hasselt	43	
20/09/12	Mantelzorgmoment: de organisatie van de zorg	Peer	35	
27/09/12	Mantelzorgmoment: de organisatie van de zorg	Genk	46	
04/10/12	Mantelzorgmoment: de organisatie van de zorg	Beringen	11	
11/10/12	Mantelzorgmoment: de organisatie van de zorg	Maaseik	50	

22/11/12	Provinciaal mantelzorgmoment 'Nooit genoeg' (René Swartenbroekx)	Genk	218	
----------	--	------	-----	--

Oost-Vlaanderen

Datum	Thema	Locatie	Aantal bereikte mantelzorgers	Samenwerking met ...
10/01/12	Omgaan met piekeren	CM - St Jozefsplein 7 Oudenaarde	33	
12/01/12	Omgaan met piekeren	CM - Garenstraat 46 Eeklo	52	
23/01/12	Omgaan met piekeren	De Brug – Hertshage 11 Aalst	43	
19/01/12	Omgaan met piekeren	ACV – De Poel 7 - Gent	39	
24/01/12	Omgaan met piekeren	De Rekkelinghe – Des. Delcroixstr. 1 A - Deinze	81	
26/01/12	Omgaan met piekeren	ACV Den Hof – H.Heymanplein 7 – St Niklaas	45	
31/01/12	Omgaan met piekeren	CM – Papiermolenstr. 7 Dendermonde	31	
14/02/12	Omgaan met incontinentie-comfortzorg	CM - St Jozefsplein 7 Oudenaarde	24	
27/02/12	Omgaan met incontinentie-comfortzorg	De Brug – Hertshage 11 Aalst	37	
28/02/12	Omgaan met incontinentie-comfortzorg	De Rekkelinghe – Des. Delcroixstr. 1 A - Deinze	70	
08/03/12	Omgaan met incontinentie-comfortzorg	ACV – De Poel 7 - Gent	35	
13/03/12	Omgaan met incontinentie-comfortzorg	ACV Den Hof – H.Heymanplein 7 – St Niklaas	48	
20/03/12	Omgaan met incontinentie-comfortzorg	CM – Papiermolenstr. 7 Dendermonde	34	
22/03/12	Omgaan met incontinentie-comfortzorg	CM - Garenstraat 46 Eeklo	51	
17/04/12	Humor in de zorg	CM - St Jozefsplein 7 Oudenaarde	35	
19/04/12	Humor in de zorg	ACV – De Poel 7 - Gent	32	
03/05/12	Humor in de zorg	CM - Garenstraat 46 Eeklo	47	

08/05/12	Humor in de zorg	De Rekkeling – Des. Delcroixstr. 1 A - Deinze	56	
15/05/12	Humor in de zorg	CM – Papiermolenstr. 7 Dendermonde	32	
21/05/12	Humor in de zorg	De Brug – Hertshage 11 Aalst	43	
22/05/12	Humor in de zorg	ACV Den Hof – H.Heymanplein 7 – St Niklaas	55	
10/09/12	Emoties en mantelzorg	CM - St Jozefsplein 7 Oudenaarde	29	
17/09/12	Emoties en mantelzorg	De Brug – Hertshage 11 Aalst	40	
20/09/12	Emoties en mantelzorg	ACV – De Poel 7 - Gent	25	
24/09/12	Emoties en mantelzorg	De Rekkeling – Des. Delcroixstr. 1 A - Deinze	65	
04/10/12	Emoties en mantelzorg	ACV Den Hof – H.Heymanplein 7 – St Niklaas	49	
08/10/12	Emoties en mantelzorg	CM - Garenstraat 46 Eeklo	46	
11/10/12	Emoties en mantelzorg	CM – Papiermolenstr. 7 Dendermonde	34	
20/11/12	Thuiszorg is geen kinderspel	CM - St Jozefsplein 7 Oudenaarde	31	Thuiszorgcentrum CM
22/11/12	Thuiszorg is geen kinderspel	CM - Garenstraat 46 Eeklo	34	Thuiszorgcentrum CM
26/11/12	Thuiszorg is geen kinderspel	De Brug – Hertshage 11 Aalst	31	Thuiszorgcentrum CM
27/11/12	Thuiszorg is geen kinderspel	De Rekkeling – Des. Delcroixstr. 1 A - Deinze	64	Thuiszorgcentrum CM
04/12/12	Thuiszorg is geen kinderspel	CM – Papiermolenstr. 7 Dendermonde	34	Thuiszorgcentrum CM
11/12/12	Thuiszorg is geen kinderspel	ACV Den Hof – H.Heymanplein 7 – St Niklaas	54	Thuiszorgcentrum CM
13/12/12	Thuiszorg is geen kinderspel	ACV – De Poel 7 - Gent	31	Thuiszorgcentrum CM
09/10/12	Info- en gespreksgroep Balans draaglast - draagkracht deel I	LDC Kerkem R.Novarumstr. 24 - Aalter	17	ZZ-kernen Aalter en LDC Kerkem

16/10/12	Info- en gespreksgroep Balans draaglast - draagkracht deel II	LDC Kerkem R.Novarumstr. 24 - Aalter	14	ZZ-kernen Aalter en LDC Kerkem
17/10/12	Info- en gespreksgroep Balans draaglast - draagkracht deel I	CM – Papiermolenstr. 7 Dendermonde	14	
23/10/12	Info- en gespreksgroep Balans draaglast - draagkracht deel II	CM – Papiermolenstr. 7 Dendermonde	12	
28/09/12	De Kracht van Mantelzorg – Dr. Manu Keirse	LDC De Wilg – Lamstr. 23 – St Niklaas	84	OCMW St Niklaas – stad St Niklaas, Bond Moyson en Similes
10/05/12	Zorgen voor een ander – zorgen voor jezelf! – Luc Van de Ven	LDC Het Hoeksken – Hoeksken 29A - Evergem	103	ZZ kernen Evergem – Liever Thuis – Bond Moyson – LDC Hoeksken

Regio Mechelen-Turnhout

Datum	Thema	Locatie	Aantal bereikte mantelzorgers	Samenwerking met ...
21/02/12	ABC vd Mantelzorg	Mechelen	10	

Sint-Michielsbond

Datum	Thema	Locatie	Aantal bereikte mantelzorgers	Samenwerking met ...
12/04/12	Infosessie Wat is Mantelzorg - Tegemoetkomingen en voorzieningen	Meise	10	LDC De Spil - CM
21/05/12	Film 'Verdwaald in het Geheugenpaleis'	Opwijk	3	OCMW RVT De Oase
17 /09/12	Infosessie Wat is Mantelzorg - Tegemoetkomingen en voorzieningen	Opwijk	7	OCMW RVT De Oase
23/10/12	Infosessie over voorzieningen	Dagcentrum Terra Nova - Brussel	2	Okra zorgrecht, Ado Icarus, De Zeyp, Dagcentrum Terra Nova, Ons zorgnetwerk, Thuiszorgcentrum Socialistische Mutualiteiten, CM, Seniorencentrum Brussel, Liever Thuis LM, Thuiszorg Steunpunt
30/10/12	Infosessie - van Stress naar Energie	Meise	7	LDC De Spil – CM

13/11/12	Infosessie over Tegemoetkomingen	Dagcentrum Terra Nova - Brussel	7	Okra zorgrecht, Ado Icarus, De Zeyp, Dagcentrum Terra Nova, Ons zorgnetwerk, Thuiszorgcentrum Socialistische Mutualiteiten, CM, Seniorencentrum Brussel, Liever Thuis LM, Thuiszorg Steunpunt
----------	----------------------------------	---------------------------------	---	---

West-Vlaanderen

Datum	Thema	Locatie	Aantal bereikte mantelzorgers	Samenwerking met ...
Regio Roeselare Tielt				
29/02/12	Wat is mantelzorg?	De Leest in Izegem	30	Femina – goud voor zorg
26/03/12	Alles of niets? Wat is een bipolaire stoornis	CM regio kantoor Roeselare		Similes
16/04/12	Psychiatrische patiënt: te bed of niet te bed. Hervorming in GGZ	CM regio kantoor Roeselare	9	Similes
03/09/12	ABC van de mantelzorg	CM kantoor Tielt	6	
03/09/12	ABC van de mantelzorg	CM regiokantoor Roeselare	17	
20/10/12	Toelichting activiteiten mantelzorg op startnamiddag	Gits	300 kernleden Ziekenzorg	
Regio Brugge				
31/01/12	Mantelluisteren	Hof Lanchals Brugge	22	Thuiszorgcentrum, KHBO en HOWEST Brugge -Oostende
28/02/12	Kiezen voor een waardig levenseinde	CM lokaal Heist aan Zee	123	Thuiszorgcentrum Brugge, Palliatieve Zorg Noord-West-Vlaanderen, Vlaamse Liga tegen Kanker
24/05/12	Psychiatrische patiënt: te bed of niet te bed Hervorming in GGZ	CM kantoor Sint-Michiels	17	Similes
15/09/12	Verhalen uit het boek "weten en vergeten"	Hof Lanchals	20	Werelddag dementie Brugge
16/10/12	Omgaan met gevoelens van gemis	CM kantoor Sint-Michiels	14	Thuiszorgcentrum
Regio Oostende				
06/03/12	Omgaan met piekeren	Grote zaal Ter Duinen in Nieuwpoort	22	Thuiszorgcentrum
17/10/12	Magenta project	CM hoofdzetel Oostende	19	Thuiszorgcentrum en KVG
Regio Zuid West-Vlaanderen				
08/05/12	Psychiatrische patiënt: te bed of niet te bed Hervorming in GGZ	Muziekcentrum Track Kortrijk	20	Similes
15/05/12	Psychiatrische patiënt: te bed of niet te bed Hervorming in GGZ	Trefpunt 4 in Ieper	8	Similes
25/05/12	St-Maarten Ieper	Ieper	7	

Mantelzorgpasje

Dit is een gepersonaliseerd pasje met daarop de noodnummers die gebeld dienen te worden, indien er met de mantelzorger iets zou gebeuren. Dit pasje is ontstaan op vraag van de mantelzorgers zelf.

In 2012 zijn er 27 pasjes aangevraagd.

Vorming vrijwilligers

In 2006 werd een vormingsthema ontwikkeld (Wat is mantelzorg) met als doelgroep ziekenzorgvrijwilligers die op huisbezoek gaan bij chronisch zieke of zorgbehoevende personen.

Ziekenzorg CM beschikt over een zeer uitgebreid netwerk van ongeveer 30.000 vrijwilligers die op huisbezoek gaan bij personen die chronisch ziek of zorgbehoevend zijn. Opzet is om het sociale netwerk van deze kwetsbare doelgroep te ondersteunen en hen blijvend te betrekken bij het sociaal maatschappelijk leven.

Vrijwilligers kennen zeer veel concrete zorgsituaties van binnenuit. Dit maakt dat zij een interessant kanaal zijn om informatie aan mantelzorgers door te geven. Aangezien mantelzorgers soms moeilijk te bereiken zijn, biedt dit verschillende mogelijkheden.

Voorwaarde is dat vrijwilligers goed geïnformeerd zijn over wat mantelzorg precies is.

'Wat is mantelzorg' is een vorming van 2 uur, aangevuld met een vormingsbrochure waarin het thema mantelzorg in al zijn facetten wordt toegelicht. Tevens wordt bekeken wat de rol van de vrijwilliger kan zijn om mantelzorgers te ondersteunen.

Realisaties vorming 'Wat is mantelzorg' in 2012

Antwerpen

Datum	Locatie	Aantal aanwezigen
12/03/12	Antwerpen Luchtbal	20
20/03/12	Essen Wildert	16
27/03/12	Ekeren Bunt	25

Leuven

Datum	Locatie	Aantal aanwezigen
06/02/12	Schoonderboken	11
14/02/12	Holsbeek	13
19/03/12	Wezemaal	16
21/03/12	Boutersem	24
02/04/12	Messelbroek	13
19/04/12	Neerlinter	12
03/05/12	Blanden	12
29/05/12	Tienen	9
13/09/12	Molenbeek-Wersbeek	8
07/11/12	Sint Joris-Winge	13

Limburg

Datum	Locatie	Aantal aanwezigen
28/04/12	ZZ Peer centrum	30
17/09/12	ZZ Kanne	10
02/10/12	ZZ Elen	11
05/11/12	ZZ Zelk	6
07/11/12	ZZ Termien	9
13/11/12	ZZ Lommel Kattenbos	9
13/11/12	ZZ Zichen Bolder	17
15/11/12	ZZ Molenbeersel	17
19/11/12	ZZ Lutlommel	16
19/11/12	ZZ Rosmeer	41

Oost-Vlaanderen

Datum	Locatie	Aantal aanwezigen
20/03/12	CM – Delhayeplein - Ronse	18
19/06/12	De Schakel – Musselyplein – Zottegem	14
18/09/12	R; Novaumstr.24 - Aalter	22

West-Vlaanderen

Datum	Locatie	Aantal aanwezigen
08/03/12	Moere	12
27/03/12	Klerken	10
03/04/12	Houthulst	6
27/03/12	Stasegem, Kaartershuisje	10

Website

Op de website www.ziekenzorg.be kunnen mantelzorgers een ruim aanbod aan informatie vinden over Ziekenzorg CM en mantelzorg. Tevens worden hier de regionale activiteiten aangekondigd.

Digitale kanalen zijn nog niet voor alle mantelzorgers bereikbaar, vandaar dat in 2012 een voorstellingsbrochure op papier werd uitgewerkt om de mantelzorgwerking van Ziekenzorg CM nader toe te lichten.

2. Realisaties op het vlak van erkenning en waardering

Waarderingssamenkomsten

Per regio worden mantelzorgers uitgenodigd voor een samenkomst waarop de waardering en erkenning voor hun inzet wordt uitgesproken.

23 juni is de Dag van de mantelzorg. Ziekenzorg CM organiseert in de week waarin deze dag valt de Week van de Thuiszorg. Door de grootschaligheid van het project kan media-aandacht gevraagd worden. Op deze manier kan het maatschappelijk belang extra onder de aandacht gebracht worden.

Realisaties waarderingssamenkomsten 2012

Leuven

Datum	Programma	Aantal aanwezigen	Locatie	Samenwerking met ...
23/06/12	Mantelzorgbrunch	214	Kessel-Lo	-
27/11/12	Verwendag	80	Scherpenheuvel	OCMW Scherpenheuvel

Limburg

Datum	Programma	Aantal aanwezigen	Locatie	Samenwerking met ...
19/06/12	Optreden DOMINO, infobeurs, receptie	1000	C mine Genk	Thuiszorgpunt CM
Week van 18 juni 12	200 mantelzorgers ontvangen een orchidee, ze werden genomineerd door hun achterban	200	Heel Limburg	Thuiszorgpunt CM
20/12/12	Kerstconcert voor mantelzorgers	220	Kerk Kolderbos Genk	

Oost-Vlaanderen

Datum	Programma	Aantal aanwezigen	Locatie	Samenwerking met ...
19/06/12	Verwenprogramma met workshops: Kneipp-therapie en Kruidenwandeling	71	Kuurhuis Waasmunster	
20/06/12	Futurenko brengt een mix van zang, cabaret, sketch!	53	De Brug – Hertshage 11 Aalst	
21/06/12	Futurenko brengt een mix van zang, cabaret, sketch!	42	CM – Martelaarslaan 17 – Gent	
25/06/12	Futurenko brengt een mix van zang, cabaret, sketch!	50	De Mastbloem – Waregemsestweg - Kruishoutem	
26/06/12	Futurenko brengt een mix van zang, cabaret, sketch!	93	De Rekkeling – Des. Delcroixstr. 1 A - Deinze	
28/06/12	Futurenko brengt een mix van zang, cabaret, sketch!	66	Tzilleken – Dorp - Lembeke	

Regio Mechelen-Turnhout

Datum	Programma	Aantal aanwezigen	Locatie	Samenwerking met ...
19/06/12	Workshops	20	Mechelen	
23/06/12	Workshops	80	Turnhout	

Sint-Michielsbond

Datum	Programma	Aantal aanwezigen	Locatie	Samenwerking met ...
21/06/12	Bowling	3	Sint-Pieters-Leeuw	Regionale dienstencentra CM Sint-Michielsbond
22/06/12	Bezoek aan de nationale plantentuin	18	Meise	Regionale dienstencentra CM Sint-Michielsbond
23/06/12	Wandeling door het Park van Tervuren	12	Tervuren	Regionale dienstencentra CM Sint-Michielsbond

West-Vlaanderen

Datum	Programma	Aantal aanwezigen	Locatie	Samenwerking met ...
19/04/12	Waardering, ontmoeting en getuigenissen mantelluisteren	11 mantelzorgers en 15 studenten	Refter Ic Dien Roeselare	Ic Dien en TZC
15/05/12	Waardering, ontmoeting en getuigenissen mantelluisteren – groep 1	30 mantelzorgers en 40 studenten	Refter Katho Roeselare	Katho Roeselare en THC
16/05/12	Waardering, ontmoeting en getuigenissen mantelluisteren	22 mantelzorgers en 24 studenten	Leraarskamer Howest Brugge	Howest Brugge en THC

16/05/12	Waardering, ontmoeting en getuigenissen mantelluisteren – groep 2	20 mantelzorgers en 28 studenten	Refter Katho Roeselare	Katho Roeselare en THC
22/05/12	Waardering, ontmoeting en getuigenissen mantelluisteren	10 mantelzorgers en 14 studenten	KHBO Brugge	KHBO Brugge en THC
18/06/12	Ontmoeting, waardering ontspanning met Goochelaar Gezellig samenzijn met taart	50	Ruytershove Izegem	TZC en ZZ
19/06/12	Ontmoeting, waardering ontspanning met Goochelaar Gezellig samenzijn met taart	41	Cultuurfabriek. Zaal Foyer in Sijsele	TZC en ZZ
20/06/12	Goochelaar – taart en koffie	49	Diksmuide	TZC en ZZ
21/06/12	Klankschalen + ontmoeting	30	Ieper, Rozenhuis	/
28/06/12	Optreden + ontmoeting	150	OC 't Spoor Harelbeke	SEL

Er was ook een wedstrijd: mantelzorg heeft veel voeten in de aarde. Met deze actie riepen wij iedereen op om mantelzorgers te nomineren. Uit de nominaties werden per regio mensen geselecteerd voor een gratis voetverzorging. Alle genomineerden kregen een waarderingkaart.

	Aantal waarderingkaarten	Aantal gratis voetverzorgingen
Regio Brugge	270	18
Regio Oostende	356	14
Regio Roeselare Tielt	258	15
Regio Zuid West - Vlaanderen	400	15

Attenties

In de Week van de Thuiszorg (week waarin de Dag van de Mantelzorg valt) wordt door vrijwilligers een attentie aan mantelzorgers overhandigd. Dit om de waardering en de erkenning tastbaar te maken.

In 2012 was de attentie een spel kaarten (eigen ontwerp). Deze attentie biedt de gelegenheid aan mantelzorgers om samen even te ontspannen en een kaartspel te spelen. In 2012 ontvingen 9.964 mantelzorgers deze attentie.

Lotgenotencontact

Per regio worden mantelzorgers op uitnodiging samengebracht om rond een bepaald thema ervaringen uit te wisselen. Mantelzorgers leren veel uit elkaars verhalen.

NIEUW

Abdijdag voor mantelzorgers

In de provincie West-Vlaanderen werd geëxperimenteerd met een Abdijdag voor mantelzorgers. Een formule die het midden houdt tussen een infomoment en lotgenotencontact en waarbij stil gestaan wordt bij zinvolle ervaringen. Mantelzorgers verbruiken heel wat energie. Het is goed om af en toe de batterijen op te laden. Met deze abdijdag willen wij tegemoet komen aan vragen waarmee mantelzorgers kampen zoals hoe het evenwicht niet te verliezen? Hoe omgaan met onmacht? Wie of wat kan mij steunen?

Programma:

- Onthaal met koffie
- Inleiding: Zorgen voor anderen. Hoe mantelzorgers in balans blijven. Echo's uit een onderzoek. Jean-Paul Vermassen
- Twee getuigenissen van mantelzorgers. Zij vertellen wat hen draagt, versterkt en delen hun inzichten.
- Aperitief en nabespreking
- Mogelijkheid om deel te nemen aan een gebedsdienst van de zusters.
- Middagmaal
- Keuzemogelijkheden: a) stil moment, b) korte wandeling, c) creatief moment
- Slotbezinning en viering

De evaluatie van dit experiment leerde dat mantelzorgers deze formule als ondersteunend ervaren. Vandaar dat de optie genomen is om volgend jaar, na optimalisatie op basis van de evaluatie, opnieuw een moment te organiseren in het kader van zingeving. Deze formule zal ook in andere regio's geprogrammeerd worden in 2013.

Gerealiseerde lotgenotencontactsamenkomsten per regio in 2012:

Leuven

Programma	Datum	Aantal aanwezigen	Locatie	Samenwerking met ...
Nieuwjaarsdrink	31/01/12	38	Kessel-Lo	-
Gespreksgroep voor mantelzorgers van dementerenden	06/03/12	12	Kessel-Lo	-
Gespreksgroep voor mantelzorgers van dementerenden	08/05/12	10	"	-
Gespreksgroep voor mantelzorgers van dementerenden	04/09/12	7	"	-
Gespreksgroep voor mantelzorgers van dementerenden	16/10/12	10	"	-
Gespreksgroep voor mantelzorgers van dementerenden	27/11/12	9	"	-
Gespreksgroep voor mantelzorgers van chronisch zieken	07/03/12	12	Kessel-Lo	-

Gespreksgroep voor mantelzorgers van chronisch zieken	23/05/12		“	-
Gespreksgroep voor mantelzorgers van chronisch zieken	05/09/12		“	-
Gespreksgroep voor mantelzorgers van chronisch zieken	17/10/12		“	-
Gespreksgroep voor mantelzorgers van chronisch zieken	28/11/12	Geannuleerd wegens ziekte	“	-
Koffiemoment	08/03/12	9	Tienen	-
Koffiemoment	10/05/12	8	“	-
Koffiemoment	06/09/12	12	“	-
Koffiemoment	18/10/12	10	“	-
Koffiemoment	29/11/12	Gennuleerd wegens ziekte	“	-
Infosessie	23/04/12	22	Begijnendijk	WZC Edelweis
Filmvoorstelling	19/06/12	40	Gelrode	-
Infosessie	11/09/12	19	Gelrode	-
Infosessie	06/11/12	37	Wilsele	LDC Ter Putkapelle
Mantelzorgmoment	13/11/12	135	Binkom	CM-kern Lubbeek
Toneelvoorstelling	19/11/12	189	Scherpenheuvel	-
Verwendag	27/11/12	80	Scherpenheuvel	OCMW Scherpenheuvel

Limburg

Programma	Datum	Aantal aanwezigen	Locatie	Samenwerking met ...
Bezoek Fruitbedrijf Jacobs, wandeling Haspengouw	17/04/12	80	St Truiden	
Bezoek Oud-Rekem	04/09/12	65	Oud-Rekem	
Smakenwandeling nationaal park Hoge Kempen	20/09/12	25	Genk	

Regio Mechelen-Turnhout

Programma	Datum	Aantal aanwezigen	Locatie	Samenwerking met ...
Bedrijfsbezoek Janssen Pharmaceutica	11/02/12	+/- 35	Beerse	
Stadsbezoek Lier	16/04/12	+/- 25	Lier	
Natuurwandeling Geel	04/09/12	+/- 15	Geel	
Koken met kruiden	23/11/12	+/- 15	Mechelen	

Sint-Michielsbond

Programma	Datum	Aantal aanwezigen	Locatie	Samenwerking met ...
Ervaringsuitwisseling - evaluatie	23/01/12	4	Zellik	
Ervaringsuitwisseling - evaluatie	31/01/12	7	Zaventem	
Ervaringsuitwisseling - evaluatie	09/02/12	5	Halle	
De psychologie van de hoop	17/04/12	6	Zaventem	

Ervaringsuitwisseling - De psychologie van de hoop	26/04/12	3	Halle	
Ervaringsuitwisseling	03/05/12	2	Brussel	
Ervaringsuitwisseling	14/05/12	4	Zellik	
Ervaringsuitwisseling	10/09/12	2	Zellik	
Ervaringsuitwisseling	25/09/12	9	Zaventem	
Rondleiding thuiszorgwinkel	04/10/12	3	Halle	Thuiszorgwinkel Halle
Ervaringsuitwisseling	22/11/12	1	Brussel	
Ervaringsuitwisseling - Herinneringen	27/11/12	6	Zaventem	
Herinneringen	03/12/12	4	Zellik	
Ervaringsuitwisseling - Herinneringen	13/12/12	3	Halle	

West-Vlaanderen

Programma	Datum	Aantal aanwezigen	Locatie	Samenwerking met ...
Provinciaal				
Hoe blijven mantelzorgers in balans? Getuigenissen. Uitwisseling in groepen.	22/05/12	34	Priorij Bethanië in Loppem	
Regio Roeselare Tielt				
Duiding en diagnosestelling van dementie	16/02/12	10	Regio kantoor CM Roeselare	Expertisecentrum dementie Sophia en Thuiszorgcentrum
De twee dementiewetten van Buijssen	15/03/12	10	Regio kantoor CM Roeselare	Expertisecentrum dementie Sophia en Thuiszorgcentrum
Mantelzorg en wat er allemaal bij komt kijken	28/02/12	14	CM lokaal Meulebeke	i.s.m. het Thuiszorgcentrum
Mantelzorg en wat er allemaal bij komt kijken	22/03/12	10	Polyvalente zaal dagcentrum St-Henricus Rumbeke	i.s.m. het dagcentrum
ABC van de mantelzorg	27/03/12	14	CM lokaal Meulebeke	i.s.m. het Thuiszorgcentrum
Communicatie met personen met dementie	29/03/12	12	Regio kantoor CM Roeselare	Expertisecentrum dementie Sophia en Thuiszorgcentrum
PAB	17/04/12	17	CM lokaal Meulebeke	i.s.m. het Thuiszorgcentrum
De verschillende fasen in het dementieproces	19/04/12	10	Regio kantoor CM Roeselare	Expertisecentrum dementie Sophia en Thuiszorgcentrum
Zelfzorg voor mantelzorgers en waar kan je terecht voor ondersteuning	26/04/12	10	Regio kantoor CM Roeselare	Expertisecentrum dementie Sophia en Thuiszorgcentrum
Omgaan met schuldgevoelens	24/05/12	8	Polyvalente zaal dagcentrum St-Henricus Rumbeke	i.s.m. het dagcentrum
Informatie over het levenseinde	29/05/12	13	CM lokaal Meulebeke	i.s.m. het Thuiszorgcentrum
De kracht van ontmoetingen	26/06/12	14	CM lokaal Meulebeke	i.s.m. het Thuiszorgcentrum
Je rechten als patiënt	28/06/12	10	Polyvalente zaal dagcentrum St-Henricus Rumbeke	i.s.m. het dagcentrum

Hulpverlener en mantelzorgers: samen of tegenwerken	06/09/12	7	Polyvalente zaal dagcentrum St-Henricus Rumbeke	i.s.m. het dagcentrum
Leerpunten en toekomst	11/09/12	7	CM lokaal Meulebeke	i.s.m. het Thuiszorgcentrum
Thuis blijven wonen	04/12/12	16	CM lokaal Meulebeke	i.s.m. het Thuiszorgcentrum
Overgang van thuis naar een woon en zorgcentrum	04/10/12	8	Polyvalente zaal dagcentrum St-Henricus Rumbeke	i.s.m. het dagcentrum
Regio Brugge				
Mantelzorgers in rouw. Hoe met feesten omgaan + wensen	12/01/12	8	Hof Lanchals Brugge	i.s.m. het Thuiszorgcentrum
Ontmoetingsmoment voor mantelzorgers	16/01/12	9	LDC De Mirte Beernem	i.s.m. het Thuiszorgcentrum
Mantelzorgers in rouw. Levensvragen en antwoorden	02/02/12	8	Hof Lanchals Brugge	i.s.m. het Thuiszorgcentrum
Mantelzorgers in rouw. Omgaan met alleen zijn, alleen voelen en eenzaamheid.	01/03/12	8	Hof Lanchals Brugge	i.s.m. het Thuiszorgcentrum
Mantelzorgers in rouw. Omgaan met gevoelens	05/04/12	7	Hof Lanchals Brugge	i.s.m. het Thuiszorgcentrum
Ontmoetingsmoment voor mantelzorgers	23/04/12	7	De Bollaart Blankenberge	i.s.m. het Thuiszorgcentrum
Mantelzorgers in rouw. Beelden van Toni Zenz over horten van verdriet en gebaren van heling	10/05/12	6	Hof Lanchals Brugge	i.s.m. het Thuiszorgcentrum
Mantelzorgers in rouw. Evaluatie en toekomst.	14/06/12	7	Hof Lanchals Brugge	i.s.m. het Thuiszorgcentrum
Mantelzorgers in rouw. Terugkom, ontmoeting en uitwisseling.	13/09/12	9	Hof Lanchals Brugge	i.s.m. het Thuiszorgcentrum
Mantelzorgers in rouw. Kennismaking en voor wie rouw ik?	29/11/12	4	Hof Lanchals Brugge	i.s.m. het Thuiszorgcentrum
Mantelzorgers in rouw. Wat is rouwen?	11/12/12	4	Hof Lanchals Brugge	i.s.m. het Thuiszorgcentrum
Regio Oostende				
Mantelzorg en wat er allemaal bij komt kijken	03/04/12	5	Zaal Schottenburg Oostende	i.s.m. het Thuiszorgcentrum
Hoe omgaan met personen die chronisch ziek zijn	15/05/12	3	Zaal Schottenburg Oostende	i.s.m. het Thuiszorgcentrum
Oefeningen om tot rust te komen	12/06/12	7	Zaal Schottenburg Oostende	i.s.m. het Thuiszorgcentrum
Over financiële tegemoetkomingen in de thuiszorg	03/07/12	9	Zaal Schottenburg Oostende	i.s.m. het Thuiszorgcentrum
Hulpverlener en mantelzorgers: samen- of tegenwerken	04/09/12	7	Zaal Schottenburg Oostende	i.s.m. het Thuiszorgcentrum

Voorstelling dienst oppas en abc van de mantelzorg	30/10/12	8	Zaal Schottenburg Oostende	i.s.m. het Thuiszorgcentrum
Zelfzorg voor mantelzorgers	13/11/12	7	Zaal Schottenburg Oostende	i.s.m. het Thuiszorgcentrum
Regio Zuid West-Vlaanderen				
Zelfzorg voor mantelzorgers	10/01/12	12	Cultureel centrum Lauwe	
Cursus over dementie. Duiding en diagnosestelling van dementie	30/01/12	11	Expertisecentrum Kortrijk	Expertisecentrum Sophia Kortrijk
Cursus over dementie. De twee dementiewetten van Buijssen	13/02/12	12	Expertisecentrum Kortrijk	Expertisecentrum Sophia Kortrijk
Hulpmiddelen in de thuiszorg	21/02/12	9	Cultureel centrum Lauwe	
Cursus over dementie. Communicatie met personen met dementie	27/02/12	12	Expertisecentrum Kortrijk	Expertisecentrum Sophia Kortrijk
Cursus over dementie. De verschillende fasen in het dementieproces	12/03/12	11	Expertisecentrum Kortrijk	Expertisecentrum Sophia Kortrijk
Tot rust komen als mantelzorger	20/03/12	11	Cultureel centrum Lauwe	
Cursus over dementie. Zelfzorg voor mantelzorgers en waar voor ondersteuning	26/03/12	12	Expertisecentrum Kortrijk	Expertisecentrum Sophia Kortrijk
Terugblik en toekomst	24/04/12	11	Cultureel centrum Lauwe	
Hoe ervaart u de zorg voor uw ouder of schoonouder?	25/06/12	8	KATHO – IPSOC Kortrijk	KATHO – IPSOC Kortrijk
Cursus over dementie. Duiding en diagnosestelling van dementie	27/09/12	6	CM kantoor Poperinge	Expertisecentrum Sophia
Cursus over dementie. De twee dementiewetten van Buijssen	11/10/12	7	CM kantoor Poperinge	Expertisecentrum Sophia
Mantelzorg en wat er allemaal bij komt kijken	15/10/12	10	OC DE STREYE Sint-Denijs	
Cursus over dementie. Communicatie met personen met dementie	25/10/12	7	CM kantoor Poperinge	Expertisecentrum Sophia
Cursus over dementie. De verschillende fasen in het dementieproces	08/11/12	8	CM kantoor Poperinge	Expertisecentrum Sophia
Abc van de mantelzorg	12/11/12	11	OC DE STREYE Sint-Denijs	
Cursus over dementie. Zelfzorg voor mantelzorgers en waar kan je terecht voor ondersteuning	22/11/12	7	CM kantoor Poperinge	Expertisecentrum Sophia
Komen tot ontspanning	10/12/12	9	OC DE STREYE Sint-Denijs	

Mantelzorgtelefoon

De mantelzorgtelefoon is een initiatief van Ziekenzorg CM. Uit ervaring met groepen lotgenoten leerde Ziekenzorg CM dat mantelzorgers veel ondersteuning ervaren wanneer ze hun verhaal kunnen vertellen aan iemand die hen begrijpt. Mantelzorggroepen zijn beperkt in tijd. De verplaatsingen en de zorgbehoevende persoon 'alleen laten' zijn voor veel mantelzorgers grote drempels. In Vlaanderen zijn er naar schatting 580.000 mantelzorgers.

De mantelzorgtelefoon is een luisterlijn voor mantelzorgers. Een lijn waarop mantelzorgers terecht kunnen om hun verhaal te vertellen, aan iemand die begrip heeft voor de situatie.

De mantelzorgtelefoon is bereikbaar op het nummer 078-15 50 20 op weekdays tussen 14.00 en 18.00 uur. Zo krijgen ook werkende mantelzorgers de kans om te bellen. Buiten deze uren is er een antwoordapparaat voorzien. De prijs die aangerekend wordt, is dezelfde als die voor een zonaal gesprek. De lijn wordt opgenomen door gevormde vrijwilligers vanuit hun thuissituatie.

Promotie mantelzorgtelefoon

Voor de mantelzorgtelefoon werd via verschillende kanalen promotie gemaakt. Opzet hiervan is mantelzorgers ruim te informeren over dit initiatief.

Inspanningen die de regio's deden in 2012 om de mantelzorgtelefoon bekend te maken

Regio	Wat	(schatting) aantal bereikte mantelzorgers
Antwerpen	Affiches in de wachtzalen CM-kantoren	?
Leuven	Promotie met strooifolder tijdens gespreksgroep Mantelzorgers van dementerenden	12
	Promotie met strooifolder tijdens gespreksgroep mantelzorgers van chronisch zieken	21
	Promotie met strooifolder tijdens koffiemomenten	13
	Promotie met strooifolder tijdens de mantelzorgbrunch	214
	Promotie met strooifolder tijdens de thuiszorgbeurs in Scherpenheuvel - Zichem	80
	Promotie in Maczima	?
	Folder verstuurd naar alle kernen om bekend te maken bij de door hen gekende mantelzorgers	?
	Promotie en bekendmaking tijdens vorming 'Mantelzorg in de kijker'	131
Limburg	Promotie in onze brochure 'Samen sterk in thuiszorg' 2x per jaar	4.000
Oost-Vlaanderen	Op de uitnodigingsfolder van elke regionale mantelzorggroep wordt het aanbod van de mantelzorgtelefoon gepubliceerd	1200
	Op de waarderingsmomenten Dag van de Mantelzorg wordt het aanbod van de mantelzorgtelefoon aangebracht	375
Regio Mechelen-Turnhout	Publicatie in uitgaven mantelzorg (zoals brochure initiatieven)	690 rechtstreeks aangeschreven MZ-ers + via andere kanalen (aantal niet te bepalen)
Sint-Michielsbond	Verspreiding van flyer op mantelzorg koffienamiddagen	+/- 40
	Logo op folders mantelzorg. Verstuurd aan mantelzorgers, CM-kantoren, maatschappelijk werkers, RVT's...	+/- 850
	Advertenties in relevante ZZ-en CM-publicaties (brochure Blijven Reizen, Visie, ...)	
West-Vlaanderen	Publicatie jaarprogrammabrochures	
	Toelichting op de gewestraden	
	Publicatie in nieuwsbrieven	
	Toelichting op gemeentelijke infomomenten	
	Vermelding op uitnodigingen voor infomomenten en lotgenotencontacten	

Huisbezoek

Gevormde vrijwilligers gaan op huisbezoek bij personen die chronisch ziek zijn. Aandacht voor de mantelzorger is een belangrijk onderdeel van dit bezoek. In Vlaanderen zijn er 1.210 plaatselijke afdelingen die het huisbezoek mogelijk maken.

3. Realisaties op het vlak van belangenbehartiging

NIEUW

Provinciale samenkomsten belangenbehartiging

In 2012 werd belangenbehartiging binnen Ziekenzorg CM op een meer structurele manier ingebed. Opzet is om actief aan de slag te gaan om mantelzorgers zelf te beluisteren zodat hun belangen nog actiever worden behartigd. In eerste instantie worden regelmatig besprekingsmomenten georganiseerd waar mantelzorgers met een bepaald thema aan de slag gaan. Op deze manier worden meningen verzameld en kan een gedragen standpunt tot stand komen.

Tabel 1: overzicht besprekingsmomenten

	Datum	Aantal aanwezige mantelzorgers
West-Vlaanderen	Donderdag 11 oktober	27
	Donderdag 11 oktober	10
Limburg	Maandag 15 oktober	24
Antwerpen	Dinsdag 16 oktober	30
Oost-Vlaanderen	Maandag 22 oktober	16
Vlaams-Brabant	Dinsdag 23 oktober	Afgelast: te weinig inschrijvingen
TOTAAL		107

Tijdens deze provinciale samenkomsten werd in een eerste deel ingezoomd op een studie betreffende een mogelijk statuut voor een mantelzorger, "Een wettelijke erkenning en toegang tot sociale rechten voor mantelzorgers" (universiteit van Namen in samenwerking met Tempera, VUB). Deze studie was voor een aantal politieke partijen de aanleiding om wetsvoorstellen in te dienen wat mantelzorgers betere sociale bescherming te bieden. Vervolgens werd, in een tweede deel, bekeken wat de mantelzorger zelf hiervan vindt.

Op basis van de evaluatie van deze samenkomsten wordt een geoptimaliseerde formule geprogrammeerd in 2013.

Actie gemeentelijke mantelzorgpremie

De gemeentelijke mantelzorgpremie is een goed instrument om waardering voor mantelzorgers tastbaar te maken.

In 2006 werden in alle Vlaamse gemeenten verkiezingen georganiseerd. Het moment bij uitstek om belangrijke thema's onder de aandacht te brengen bij politici.

Nationaal werd een dossier uitgewerkt waarin de gehele actie werd toegelicht, aangevuld met de nodige voorstellen. Plaatselijk werden actiegroepjes van vrijwilligers en mantelzorgers gevormd om samen het gesprek met de gemeente aan te gaan. De actiegroepjes gingen met het dossier in de hand aan de gemeente vragen om een premie te installeren of daar waar er al een is, deze te verbeteren.

Doelstelling van deze actie is tweeledig.

1. De gemeentelijke mantelzorgpremie installeren of verbeteren.
2. Een gesprek over mantelzorg opstarten, zowel op politiek vlak als op het vlak van mantelzorgers en vrijwilligers die elkaar plaatselijk vinden.

In 2012 werd de actie gemeentelijke mantelzorgpremie verder gezet.

Naar aanleiding van de 'Dag van de Mantelzorg' werd in 2012 in Overijse het standbeeld "Ode aan de mantelzorg" plechtig ingehuldigd in het bijzijn van de plaatselijke Ziekenzorgkern en mantelzorgers. De burgemeester, Dirk Brancaer, en de OCMW-voorzitter, Inge Lenseclaes, ontvingen een gedenkplaat als "meest mantelzorgvriendelijke gemeente 2012" en de eerste versie van de brochure gemeentelijke mantelzorgpremie. Deze brochure bevat een up-date van de situatie in Vlaanderen anno 2012 op het vlak van gemeentelijke mantelzorgpremies.

Realisaties gemeentelijke mantelzorgpremie

Sint-Michielsbond

Gemeente	Wie	Wat	Resultaat
Tervuren	Fernande Thonet	Opvolging	Opnieuw in behandeling

Vertegenwoordiging in de SEL's

Oost-Vlaanderen

Locatie	Vertegenwoordiging in (RvB, AV, ...)	Vergaderdata in 2012
Afwisselende locatie binnen de regio Gent	Deel-SEL Gent	13/01/12 – 06/04/12 – 22/05/12 - 14/09/12
WZC De Vijvers Gentbrugge	RvB en AV SEL-Gent	16/02/12 – 27/09/12 – 29/11/12
Martelaarslaan 204B - Gent	PLAZZO	07/02/12 – 15/05/12 – 11/09/12

Regio Mechelen-Turnhout

Locatie	Vertegenwoordiging in (RvB, AV, ...)	Vergaderdata in 2012
Turnhout	DB	16/10/12 en 10/12/12

West-Vlaanderen

Locatie	Vertegenwoordiging in (RvB, AV, ...)	Vergaderdata in 2012
Roeselare	Algemene vergadering (Gino Plovie)	20/03/12; 20/11/12 (verontschuldigd)
Oostende	AV (Joke Feijtraj)	22/03/12
't Spoor Harelbeke	AV (Riet Vermeulen)	27/03/12
		15/05/12
		02/10/12
Roeselare	Algemene vergadering Francky Debusschere	20/03/12
Roeselare	Algemene vergadering Francky Debusschere	20/03/12
Roeselare	Raad van beheer Francky Debusschere	17/02/12

Vertegenwoordiging in de provinciale ouderen advies raad van West-Vlaanderen

Locatie	Wie	Wanneer
Boeverbos Brugge	Francky Debusschere	07/05/12
Boeverbos Brugge	Francky Debusschere	24/09/12
Boeverbos Brugge	Francky Debusschere	10/12/12

Andere

Leuven

Datum	Wat	Doelstelling	Resultaat	Samenwerking met ...
03/03/12	Thuiszorgbeurs	Informereren van publiek over begrip mantelzorg	-	Welzijsraad Linter

Oost-Vlaanderen

Datum	Wat	Doelstelling	Resultaat	Samenwerking met ...
25/01/12	Aanpak Gemeentelijk Mantelzorgbeleid	CM-spilfiguren advies en inzicht geven in een goed mantelzorgbeleid	Beleidsvrijwilligers hebben de richtlijnen aangebracht op bestuursniveau waar mogelijk	CM Afdelingsraad Kruibeke
11/02/12	Prov. Actiedag KAV "Goud voor zorg"	KAV spilfiguren informeren over mantelzorgaspecten	Bruikbare info en tips werden meegegeven	KAV Oost-Vlaanderen
11-23/06	Info stand Mantelzorg in AZ Nicolaas tgv Dag van de Mantelzorg	Bezoekers en patiënten/mantelzorgers informeren - sensibiliseren	Veel informatie werd meegenomen	Sociale Dienst AZ Nicolaas

Sint-Michielsbond

Datum	Wat	Doelstelling	Resultaat	Samenwerking met ...
13/12/12	Staten Generaal	lijnen uitzetten van het toekomstig Vlaamse beleid ten aanzien van de Brusselse ouderen en zorgbehoevenden	Uitwisseling tussen actoren van het Brusselse zorgnetwerk en aanbevelingen doen naar de beleidsmakers	BOT, BWR, HUB, Home-info Brussel Huis voor Gezondheid Senioren-centrum Brussel - VUB

Beleidsvergaderingen

Ziekenzorg CM vertegenwoordigt de stem van de mantelzorgers op verschillende beleidsniveaus, namelijk:

Datum	Doelstelling
10 januari	Advies mantelzorg gezondheidskluis
23 januari	Info-avond Flanders Care
13 februari	ICT in de zorg
16 maart	Rietje Pauwels in aanloop naar hearing Perspectief 2020

23 januari	Vertegenwoordiging Ziekenzorg CM in stuurgroep van Hogeschool Gent in functie van ontwikkeling meetinstrument om behoeften en noden van mantelzorgers te meten.
26 april	Deelname onderzoek KCE 'SWOT analysis of chronic care in Belgium'
7 mei	Provinciaal overleg mantelzorgverenigingen
doorlopend	Participatie aan de nieuw samengestelde Bezwaarcommissie van de Vlaamse Zorgverzekering
7 mei 24 september 10 december	Provinciale ouderen adviesraad West-Vlaanderen

Inspraak

Initiatieven die in 2012 werden ondernomen om mantelzorgers meer inspraak te geven

Antwerpen

Wat	Aantal bereikte mantelzorgers	Samenwerking met ...	Frequentie
Werkgroep mantelzorg	4		2 X

Leuven

Wat	Aantal bereikte mantelzorgers	Samenwerking met ...	Frequentie
Stuurgroep Mantelzorg Ziekenzorg CM Leuven	9	/	3

Limburg

Wat	Aantal bereikte mantelzorgers	Samenwerking met ...	Frequentie
Feedbackdocument na elk mantelzorgmoment: deelnemers konden evalueren en suggesties geven voor nieuwe thema's,...	Ca. 300	CM Thuiszorgpunt	12 x/jaar
Inspraak via diverse stuurgroepen in de verbondelijke overlegstructuur van Ziekenzorg CM + CM Limburg (inspraak van collega's maar ook van vrijwilligers)	Ca. 100		

Oost-Vlaanderen

Wat	Aantal bereikte mantelzorgers	Samenwerking met ...	Frequentie
Stuurgroep Mantelzorg	12		4x/jaar

Regio Mechelen-Turnhout

Wat	Aantal bereikte mantelzorgers	Samenwerking met ...	Frequentie
Enquête	121		1
Stuugroep thuisoppas en mantelzorg (vanaf 2013: Stuurgroep mantelzorg)	Onrechtstreeks bereik (in SG TO & MZ: 8 genodigden waarvan 4 TO-ers of MZ-ers)	Thuiszorgcentrum	5 x/jaar

Sint-Michielsbond

Wat	Aantal bereikte mantelzorgers	Samenwerking met ...	Frequentie
1 ^{ste} koffienamiddag van het jaar (Zaventem)	7		1xper jaar
1 ^{ste} koffienamiddag van het jaar (Zellik)	4		1xper jaar
1 ^{ste} koffienamiddag van het jaar (Halle)	5		1xper jaar

Na elk infomoment en lotgenotencontact peilen wij bij de deelnemers naar de tevredenheid. Zij krijgen inspraak om advies te geven op inhoudelijk, organisatorisch en methodisch vlak.

Knelpunten

Mantelzorgers komen verschillende drempels tegen als ze de zorg voor een ander opnemen. Deze knelpunten bereiken Ziekenzorg CM via verschillende wegen. Zo werd er, bijvoorbeeld, op de website een knelpuntenfiche opgenomen waarop mantelzorgers hun problemen kwijt kunnen. Daarnaast zijn ook e-mail, post en telefoon veel gebruikte media om knelpunten door te geven.

Al deze knelpunten worden geïventariseerd in een knelpuntennota die gebruikt kan worden om de belangen van mantelzorgers te verdedigen.

4. Realisaties op het vlak van verademing

Inleiding

Ziekenzorg CM organiseert veel vakanties in binnen- en buitenland voor chronisch zieke personen en hun mantelzorgers. Deze reizen worden mogelijk gemaakt dankzij de ondersteuning van veel vrijwilligers. Voor beide doelgroepen is dit een belangrijke vorm van respijtzorg.

In 2012 werden er 247 vakanties georganiseerd en 3 instellingenweken waarbij 9.248 vakantiegangers meegingen, ondersteund door 4.619 vrijwillige medewerkers. Daarnaast organiseerde Ziekenzorg CM 12 bedevaarten waarbij 1.599 bedevaarders en 922 vrijwillige medewerkers meegingen.

Op vraag werden op maat van specifieke doelgroepen aparte vakantie-initiatieven genomen. Een overzicht wordt hieronder gegeven.

Regionaal

Regionale vakanties zijn vakanties die in de eerste plaats open staan voor vakantiegangers uit de regio. Coördinatie gebeurt vanuit de regio.

In 2012 werden vanuit de regio volgende doelgroepgerichte vakanties georganiseerd

Antwerpen

Datum	Doelgroep	Aantal aanwezigen	Doelstelling
23/06 – 30/06/12	Mantelzorgers met dementerende partner	43	Mantelzorgers een vakantie aanbieden met hun dementerende partner waarvoor de zorg wordt opgenomen.
28/09 – 05/10/12	Vakantie voor mantelzorgers en hun partner	45	Mantelzorgers een vakantie aanbieden met hun partner waarvoor de zorg wordt opgenomen.

Leuven

Datum	Doelgroep	Aantal aanwezigen	Doelstelling
11/05 – 18/05/12	Mantelzorgers en hun zorgbehoevende partner met geheugenproblemen	20	Mantelzorgers laten genieten: ontlasten van zorg + lotgenotencontact
05/10-12/10/12	Mantelzorgers en hun zorgbehoevende partner met geheugenproblemen	18	Mantelzorgers laten genieten: ontlasten van zorg + lotgenotencontact

Limburg

Datum	Doelgroep	Aantal aanwezigen	Doelstelling
22/06 - 29/06/12	Personen met dementie en hun mantelzorger	18 vakantiegangers, 16 vrijwilligers	De zorgbehoevende vakantiegangers verzorging en begeleiding bieden terwijl de mantelzorger tijd krijgt om er op uit te trekken en te genieten van de ontmoeting met lotgenoten
24/08 – 31/08/12	Personen met dementie en hun mantelzorger	24 vakantiegangers en 16 vrijwilligers	De zorgbehoevende vakantiegangers verzorging en begeleiding bieden terwijl de mantelzorger tijd krijgt om er op uit te trekken en te genieten van de ontmoeting met lotgenoten
22/09 – 29/09/12	Zorgbehoevende personen en hun mantelzorgers	21 vakantiegangers en 15 vrijwilligers	De zorgbehoevende vakantiegangers verzorging en begeleiding bieden terwijl de mantelzorger tijd krijgt om er op uit te trekken en te genieten van de ontmoeting met lotgenoten

Regio Mechelen-Turnhout

Datum	Doelgroep	Aantal aanwezigen	Doelstelling
21/05 - 25/05/12	Mantelzorgers en de personen waarvoor ze zorgen	19	Adempauze + lotgenotencontact + kans tot ontspanning met de zieke personen

Sint-Michielsbond

Datum	Doelgroep	Aantal aanwezigen	Doelstelling
05/10-12/10/12	Mantelzorgers en hun zorgbehoevende partner met specifieke aandacht voor mensen met dementie of andere geheugenproblematiek.	18	Mantelzorgers laten genieten: Ontlasting van de zorg en hen samenbrengen

West-Vlaanderen

Datum	Doelgroep	Aantal aanwezigen	Doelstelling
5-9/03/12	Mantelzorgers en zorgvragers	18 mantelzorgers en 16 zorgvragers	Mantelzorgers even op adem laten komen en met vrijwilligers de zorg overnemen
12-16/03/12	Mantelzorgers en zorgvragers	18 mantelzorgers en 13 zorgvragers	Mantelzorgers even op adem laten komen en met vrijwilligers de zorg overnemen
21-28/03/12	Volwassen personen met een mentale handicap	27 zorgvragers	Door zorgvragers mee te nemen op vakantie kunnen wij de mantelzorgers thuis ruimte geven om vakantie te nemen
28/7- 4/08/12	Volwassen personen met een mentale handicap	28 zorgvragers	Door zorgvragers mee te nemen op vakantie kunnen wij de mantelzorgers thuis ruimte geven om vakantie te nemen
21- 29/07/12	Volwassen personen met een mentale handicap	28 zorgvragers	Door zorgvragers mee te nemen op vakantie kunnen wij de mantelzorgers thuis ruimte geven om vakantie te nemen

Midweek voor mantelzorgers

Van 25 tot 29 juni 2012 organiseerde Ziekenzorg CM samen met de Vlaamse eutonieschool een midweek voor mantelzorgers: 'Even op adem komen'. Tijdens deze midweek staat de eutonie-beleving centraal met als doel mantelzorgers te leren om zich te ontspannen. Opzet is dat mantelzorgers zich concrete ontspanningstechnieken eigen maken die ze nadien in hun thuissituatie kunnen toepassen. De midweek maakt de mantelzorgers weerbaarder. Om het voor de mantelzorgers mogelijk te maken om zich een week vrij te maken, gaat de midweek door in een aangepaste accommodatie met de nodige vrijwillige zorgondersteuning, zodat de persoon waarvoor ze zorgen mee kan.

In totaal namen er in 2012 12 mantelzorgers, 14 zieke personen, 4 zowel ziek als mantelzorgers en 5 vrijwillige medewerkers en 2 lesgevers deel.

Individuele vakanties

Naast groepsvakanties organiseert Ziekenzorg CM ook individuele vakanties. Vakanties in aangepaste hotels, met de mogelijkheid om in het Nederlands de nodige medische en verpleegkundige zorgen te krijgen. Indien nodig gaat een vrijwilliger van Ziekenzorg CM mee om de vakantiegevoelens te begeleiden.

In 2012 kon er gekozen worden uit 9 bestemmingen:

Autovakantie:

Bestemming	Aantal vakantiegevoelens
Trier	14
Valkenburg	
Oostende	84
De Rijp (NL)	27

Vliegvakantie:

Bestemming	Aantal vakantiegangers
Palma	2
Malaga	2
Tenerife	57
Faro (Portugal)	
Cyprus	6

Totaal: 192 reizigers

5. Andere initiatieven voor mantelzorgers.

Realisatie van andere initiatieven die naar mantelzorgers toe genomen werden in 2012

Limburg

Wat	Datum	Aantal bereikte mantelzorgers	Samenwerking met ...
Magenta-workshops (voor ouders van kindjes met handicap)	10/11/12 & 24/11/12	34	CM Thuiszorgpunt & KVG

West-Vlaanderen

Project mantelluisteren (ism Thuiszorgcentra en Hogeschool West-Vlaanderen)

Studenten verpleegkunde gaan op bezoek bij mantelzorgers. Het project gaat van start met een lesweek en daarna zijn de bezoeken vrij te plannen tussen student en mantelzorgers (4 bezoeken).

Doelgroep: studenten verpleegkunde, mantelzorgers

Vorm: gesprek, bezoek

Doelstelling: mantelzorgers kunnen hun verhaal doen, ervaringen doorgeven. Studenten leren wat mantelzorg inhoudt.

Werkgebied:

project loopt nu met Hogeschool West-Vlaanderen Brugge-Oostende – in samenwerking met Thuiszorgcentrum Brugge. In 2011 werden ook stappen gezet om KHBO te betrekken.

Aantal mantelzorgers en studenten: op deze manier bereikten wij 42 mantelzorgers en studenten.

Project loopt ook in Midden-West-Vlaanderen. Volgende scholen verlenen hun medewerking: vzw Ic Dien HBO Verpleegkunde en KATHO campus Roeselare Verpleegkunde. 80 mantelzorgers en studenten verleenden hun medewerking.

Mantelluisteren op de website van de senaat: Op 15 november 2012 werd Ziekenzorg CM geselecteerd om met enkele deelnemers naar het feest van de dynastie te gaan. Ons project stond op de website van de senaat:

http://www.senate.be/www/?Mlval=/index_senate&MENUID=26000&LANG=nl

PWO project

In 2007 startte de opleiding verpleegkunde van HOWEST samen met de mantelzorgvereniging van Ziekenzorg CM en de thuiszorgcentra een project waarin studenten verpleegkunde op bezoek gaan bij mantelzorgers thuis. Tijdens deze bezoeken leren en ervaren de studenten in de praktijk de ondersteuning van mantelzorgers. Deze huisbezoeken zijn naast gerichte steun ook actieve leermomenten waarin mantelzorgers een rol als coach opnemen en worden bevestigd in hun ervaring en expertise.

Voor de onderbouwing van het project baseert de opleiding zich voornamelijk op de expertise omtrent huisbezoeken aan chronisch zieke mensen vanuit Ziekenzorg CM en de sociale verpleegkundige methodieken en technieken.

Uit evaluaties van het project blijkt dat zowel deelnemende mantelzorgers, hulpbehoevenden, partners en studenten deze unieke (leer)ervaring heel positief ervaren. Door deze positieve ervaringen werd het project recentelijk ook uitgebreid naar de regio Roeselare-Tielt en regio Brugge en nemen stilaan ook andere opleidingen verpleegkunde dit uniek leertraject over in hun curriculum.

Vanuit de opgebouwde expertise wil de opleiding verpleegkunde het leertraject mantelluisteren met evidentie onderbouwen aan de hand van een PWO-project, projectmatig wetenschappelijk onderzoek. Het PWO-project kan de behoefte aan mantelzorgondersteuning objectiveren, de elementen die daartoe bijdragen identificeren en nagaan hoe deze elementen vanuit het project mantelluisteren, maar ook in de professionele thuiszorg, kunnen worden aangewend ter ondersteuning van mantelzorgers. De nadruk ligt hierbij op de ontwikkeling van praktische informatie en ondersteuningstools die onmiddellijk hanteerbaar zijn.

Ziekenzorg CM participeert in dit project.

6. Personeelskader

Inleiding

Conform aan de verplichting gesteld vanuit het decreet, stelt Ziekenzorg CM 1,5 personeelslid te werk om de werking van Ziekenzorg CM als erkende vereniging van gebruikers en mantelzorgers waar te maken.

Daarnaast werkt Ziekenzorg CM eraan om extra personeelsleden in dienst te nemen om de werking nog sterker uit te bouwen en aldus nog meer gebruikers en mantelzorgers te ondersteunen. Ervaring leert dat mantelzorgers de ondersteuning best zo dicht mogelijk bij huis vinden. Hiervoor worden bijkomende financiële middelen geïnvesteerd.

Nationaal

In 2012 waren nationaal 3 beroepskrachten actief.

Naam	Werkregime	functie
Ghislaine Luchtmeijer	Fulltime	Stafmedewerker <ul style="list-style-type: none"> • Uitbouw mantelzorgondersteuning • Aanspreekpunt voor de leden • Coherent vormingsaanbod uitwerken en aanbieden
Sofie De Mars		Vanaf 1 september 2011 werd het operationele takenpakket overgenomen door Sofie De Mars. Beleidsmatige opvolging gebeurt nog steeds door Ghislaine Luchtmeijer. Het fulltime werkregime wordt dus verdeeld over 2 beroepskrachten.
Sofie Van Zaelen	Halftime	Administratief medewerkster <ul style="list-style-type: none"> • Ledenbeheer • Logistieke ondersteuning tijdschrift • Verwerking gegevens tijdelijke opdrachten • Informatie verstrekken

Provinciale coördinator (fulltime)

Opzet: mantelzorgwerking aan de basis uitbouwen, laagdrempelig en dicht bij de mensen.

Concept: fulltime functie om opdrachten als erkende vereniging van gebruikers en mantelzorgers provinciaal in te vullen.

Oost-Vlaanderen: Dirk Hitchinson.

Provincie West-Vlaanderen: Francky Debusschere.

Provincie Limburg: An Vlekken.

Halftijdse beroepskrachten mantelzorg

Opzet: mantelzorgwerking aan de basis uitbouwen, laagdrempelig en dicht bij de mensen.

Regio Leuven: Liesbet Weynants.

Regio Brussel: Sofie Debognies.

Regio Mechelen-Turnhout: Shari Van Goethem.

Bijscholing

In 2012 volgde het personeel van de erkende vereniging van gebruikers en mantelzorgers de volgende vormingen en opleidingen. (totaal minstens 30 uur)

Thema	Datum	Aantal uren
Elke dag mailbox leeg	28/08/12	3
Didactische aspecten van e-leerprocessen – en applicaties	12/10/12 - 16/11/12 14/12/12	21
Postgraduaat rouw en verliesconsulent	2012	35
Totaal		59

7. Evaluatie kwaliteitsplanning

Inleiding

Ziekenzorg CM is een erkende vereniging van gebruikers en mantelzorgers. De werking van de vereniging wordt uitgebouwd in lijn met de verwachtingen op het vlak van kwaliteitszorg, zoals beschreven in het decreet van 17 oktober 2003 betreffende de kwaliteit van de gezondheids- en welzijnsvoorzieningen.

Ziekenzorg CM is enerzijds erkend als een vereniging voor gebruikers en mantelzorgers. Anderzijds is Ziekenzorg CM een erkende socio-culturele vereniging die ondertussen al meer dan 60 jaar een werking uitbouwt naar chronisch zieke en zorgbehoevende mensen en de hen omringende omgeving, gedragen door vrijwilligers. Vanuit de erkenning als socio-culturele vereniging en in overeenstemming met de reeds bestaande cultuur binnen Ziekenzorg CM, wordt er gewerkt op basis van gezamenlijk opgemaakte beleidsplannen. Plannen waarin aangegeven wordt waaraan we samen willen werken. Vanuit de empowermentgedachte investeert Ziekenzorg CM er zwaar in om beleidsplannen op te stellen in samenspraak met de doelgroep. Zo ontstaat een beleid voor en door chronisch zieke personen, vrijwilligers en mantelzorgers.

Ziekenzorg CM kiest er bewust voor om in de opgemaakte beleidsplannen het geheel van de werking te beschrijven. Dit vanuit de overtuiging dat de verschillende werkerreinen intrinsiek met elkaar verbonden zijn en elkaar versterken.

Kwaliteitsbeleid

Het door Ziekenzorg CM gevoerde kwaliteitsbeleid wordt uitvoerig besproken in het kwaliteitshandboek van Ziekenzorg CM als erkende vereniging voor gebruikers en mantelzorgers.

Kwaliteitshandboek

- Het kwaliteitshandboek van Ziekenzorg CM is beschikbaar op het nationaal secretariaat van Ziekenzorg CM, opgeslagen op een gemeenschappelijke schijf zodat alle collega's dit kunnen raadplegen om de werking er op te kunnen afstemmen. Opzet is dat dit werkinstrument, dat aan continue bijsturing onderhevig is, optimaal aansluit bij de realiteit.
- Inhoudstafel van het kwaliteitshandboek.

Zie bijlage 1

Zelfevaluatie

Algemeen

Werken met beleidsplannen is een manier van werken die Ziekenzorg CM al jaren hanteert. Beleidsplannen binnen Ziekenzorg CM worden telkens opgemaakt voor een periode van 4 jaar. Eigen aan het werken met beleidsplannen is dat elke 4 jaar zwaar geïnvesteerd wordt om de gebruiker inspraak te geven in de te plannen doelstellingen en concrete acties die Ziekenzorg CM dient te ondernemen (democratische onderbouw). Daarnaast is het zo dat alle doelstellingen opgesteld worden volgens de SMART-principes. Dit betekent dat doelstellingen gekwantificeerd worden en dat nadien geëvalueerd wordt of de doelstellingen bereikt werden. Elk jaar wordt er op basis van het beleidsplan een jaarprogramma opgesteld, met de concreet te realiseren doelstellingen in dat jaar. Op regelmatige tijdstippen in het jaar wordt de realisatie geëvalueerd en worden bijstellingen gedaan.

Vanaf 2011 is het beleidsplan met de naam **Ithakaplan** gestart. Het gehele Ithakaplan is beschikbaar op het nationaal secretariaat van Ziekenzorg CM. Vanaf eind maart 2013 is een voortgangsrapport 2012 beschikbaar op het nationaal secretariaat van Ziekenzorg CM. In dit voortgangsrapport wordt beschreven op welke manier en in welke mate alle beleidsopties werden gerealiseerd in 2012 en wat de planning is voor 2013.

In het Ithakaplan is met name **beleids optie 3** de beleids optie die het meest specifiek is toegespitst op de doelgroep van gebruikers en mantelzorgers.

Zie bijlage 2

De concrete realisaties in 2012 werden in dit jaarverslag uitvoerig toegelicht. Concreet toegespitst naar de realisatie van beleids optie 3, geeft dit het volgende beeld:

Zie bijlage 3

Gerichte zelfevaluatie aanbod mantelzorgers

Naast een permanente evaluatie en bijsturing van de gehele werking, doelstellingen en realisaties worden mantelzorgers ook gericht bevraagd naar hun visie op de ontwikkelde initiatieven. Opzet is

optimale inspraak te creëren van de doelgroep waarvoor de activiteiten worden ontwikkeld.
Ziekenzorg CM verbindt zich ertoe om voor elk genomen initiatief dergelijke gerichte evaluatie te organiseren.
Deze manier van werken is gesystematiseerd in 2011 en verder toegepast in 2012.
De inventaris van deze gerichte evaluatieformulieren is beschikbaar op het nationaal secretariaat.

Kwaliteitsplanning 2013

Ziekenzorg CM vzw,
erkende vereniging van
gebruikers en mantelzorgers

Inleiding

Kwaliteit bewaken is een continu aandachtspunt doorheen de werking van Ziekenzorg CM. Het werken met beleidplannen is een verworvenheid binnen de vereniging. Jaarlijks wordt een voortgangsrapport opgesteld om te evalueren in welke mate de beoogde doelstellingen gehaald werden en of bijsturing noodzakelijk is.

Planning activiteiten 2013

In 2013 staat **een ruim scala** aan acties en initiatieven gepland.

Zie bijlage 4

Toegesplitst op de **doelgroep mantelzorgers**, staan er in 2013 een aantal gerichte acties op het programma.

Zie bijlage 5

Deze concrete planningen worden doorheen het jaar systematisch opgevolgd en bijgestuurd indien nodig (doorlopen van de 5 stappen, zoals beschreven in het kwaliteitsdecreet). De concrete opvolging en uitvoering van de werkpunten en doelstellingen op het vlak van mantelzorg, wordt gedragen door een **nationale stuurgroep thuiszorg en mantelzorg** (bestaande uit verschillende educatief medewerkers uit de verbonden en een nationale stafmedewerker). De werkpunten voor deze stuurgroep zijn in 2013 zijn opgenomen in bijlage 6.

Zie bijlage 6

Naar aanleiding van het bezoek van de inspectie in 2012 werden reeds een aantal verbeteringen doorgevoerd:

- Meer expliciete communicatie betreffende de klachtenprocedure.
De bestaande klachtenprocedure werd meer expliciet uitgeschreven. In 2013 wordt bijkomend geïnvesteerd om deze procedure duidelijk kenbaar te maken.
- Implementatie van een verbeterd registratiesysteem om een duidelijker beeld te hebben van welke mantelzorgers en gebruikers Ziekenzorg CM bereikt. In de toekomst kan hierdoor ook opgevolgd worden of met nieuwe innovatieve projecten ook effectief een ander profiel van mantelzorgers bereikt wordt. Vanuit een bezorgdheid om een zo ruim mogelijk publiek van mantelzorgers te ondersteunen is dit een belangrijke stap vooruit.
Zo zal, bijvoorbeeld het informatie-aanbod, uitgebreid worden in 2013 met een digitale nieuwsbrief voor mantelzorgers. Het opzet is hiermee nieuwe (jongere) mantelzorgers te bereiken.
- Bijsturen van de evaluatieformulieren om in regel te zijn met de bepalingen in functie van de zelfevaluatie.

Beschrijving zelfevaluatie 2012

Algemeen

Zoals hierboven reeds werd aangegeven, is het werken met beleidplannen die systematisch worden opgevolgd en geëvalueerd een verworvenheid in de manier van werken binnen Ziekenzorg CM. Ook in 2013 zal deze manier van werken verder ingezet worden om de kwaliteit van de werking te garanderen. De 5 stappen beschreven in het kwaliteitsdecreet worden hierbij systematisch doorlopen doorheen 2013.

Gerichte zelfevaluatie aanbod mantelzorgers

- Opzet is om in 2013 de opgestarte gerichte bevraging van mantelzorgers ruimer toe te passen in alle regio's.

Er wordt geïnvesteerd om de manier waarop deze evaluatie ingezet kan worden verder te optimaliseren. Opzet is om een werkinstrument te ontwikkelen dat systematisch de werking bijstuurt op maar van de gebruiker.

BIJLAGE 1

Kwaliteitshandboek Erkende vereniging van gebruikers en mantelzorgers Ziekenzorg CM

Inhoudstafel

Deel 1: Inleiding

- A. Structuur kwaliteitshandboek
- B. Voorstelling vereniging
- C. Verantwoordelijke uitvoeren kwaliteitsbeleid

Deel 2: Kwaliteitsbeleid

- A. Missie
- B. Visie
- C. Deontologische code
  - a. Deontologische code
  - b. Gegevensbeveiliging
- D. SMK's (eigen aan thuiszorg in kwaliteitsdecreet en geldend voor alle thuiszorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers):
  - Gebruikersgericht
  - Maatschappelijk aanvaardbaar
  - Doelreffend
  - Doelmatig
  - Continuïteit
- E. Beschrijving van het aanbod
  - Volgens specifieke erkenningsvoorwaarden zoals bepaald in het woonzorgdecreet voor verenigingen van gebruikers en mantelzorgers art. 3A, B en C
  - Uitbouw Ziekenzorg CM

Deel 3: Kwaliteitssysteem

- A. Conditionele elementen
  - Organogram
  - Functieomschrijving
  - Structurele overlegmomenten
  - Personele en materiële middelen
  - Bereikbaarheid en beschikbaarheid voor de doelgroep
  - Inspraak medewerkers
  - VTO-beleid
- B. Procedures en werkwijzen
  - Werkwijze bij het verwerven en doorgeven van informatie met betrekking tot de gebruiker
  - Werkwijze voor klachtenregistratie en behandeling
  - Werkwijze voor het opstellen van een jaarprogramma
  - Procedure voor het opstellen van een jaarplanning
  - Werkwijze voor het vaststellen van behoeften van de gebruiker
  - Werkwijze voor het evalueren van werking, doelgroepenbeleid en doelstelling
  - Werkwijze voor rekruteren, begeleiden, en ondersteunen van personeelsleden
  - Werkwijze van nagaan van tevredenheid van gebruikers en medewerkers
  - Werkwijze van beheer van documenten van het kwaliteitshandboek

BIJLAGE 2

Beleids optie 3 – We versterken het sociaal weefsel van chronisch zieke en zorgbehoevende mensen en hun mantelzorgers

Het ruim en gedifferentieerd aanbod, het grote publieksbereik, ingebed in een sterk plaatselijk netwerk is een sterkte van Ziekenzorg CM. In verstedelijkt gebied krijgt Ziekenzorg CM het moeilijk deze sterkte te bewaren. Mede doordat de concurrentie groeiende is, veelal van gemeentelijke initiatieven.

Uit de sterkte-zwakte-analyse blijkt dat een groeiend aantal kernen het moeilijker krijgt om een vernieuwend en afwisselend plaatselijk aanbod uit te werken. Hier tekenen duidelijke uitdagingen zich af. Binnen deze beleidsperiode nemen we dan ook een aantal krachtige initiatieven.

Vooreerst worden voldoende middelen vrijgemaakt om in een verstedelijkt gebied sterker werk te maken van de opbouw van sociaal weefsel voor deze doelgroep.

Ook de kwalitatieve uitbouw van het relatiebezoek t.a.v. thuisgebonden zieken is een prioriteit. Met een vernieuwd vormings- en ondersteuningsaanbod voor vrijwilligers zetten we stappen vooruit en wordt dit uniek aanbod ook meer zichtbaar voor de ruime samenleving.

In het kader van een sterkere afdelingsbegeleiding wil Ziekenzorg CM kernen ondersteunen in de uitbouw van een afwisselend en hedendaags programma-aanbod om de culturele participatie van chronisch zieke en zorgbehoevende mensen te verhogen.

Bij de opmaak kwam de meerwaarde van het plaatselijk samenwerken sterk bovendrijven. De keuze werd daarom gemaakt om deze plaatselijk sterker uit te bouwen en Ziekenzorg CM duidelijk te verankeren in het lokaal netwerk.

Als mantelzorgvereniging wil Ziekenzorg CM de groeiende nood aan ondersteuning van mantelzorgers nog sterker ten harte nemen.

Het aanbod voor psychisch zieke mensen wordt eveneens verder ontwikkeld. Ziekenzorg CM ziet hierin een kans om een meerwaarde te betekenen voor een zwakke doelgroep alsook als een kans om nieuwe vrijwilligers te engageren.

SD 3.1 Het activiteiten aanbod is afwisselend en hedendaags, inspeland op de behoeften van onze doelgroep.		Timing
OD 3.1.1 Ziekenzorg CM verhoogt de culturele participatie van chronisch zieke en zorgbehoevende mensen.		
Acties	Ziekenzorg CM maakt werk van de culturele belangenbehartiging voor chronisch zieke mensen. Tegen 2013 ontwikkelen we minstens één actie om een dialoog te ontwikkelen met de culturele sector om in hun programmering meer rekening te houden met de noden en behoeften van chronisch zieke en/of zorgbehoevende mensen.	2013
	Een plan van aanpak wordt uitgewerkt om kernen te ondersteunen in de toeleiding naar externe culturele activiteiten. Tegen 2015 participeert 20% van alle kernen aan een externe culturele activiteit.	2015
OD 3.1.2 Kernen worden op een kwaliteitsvolle wijze ondersteund in de uitbouw van een afwisselend en hedendaags programma-aanbod.		
Acties	Elk jaar werken we minstens één nieuwe vormingsmodule uit voor deelnemers (chronisch zieke mensen en/of zorgbehoevende personen) die op een hedendaagse wijze inspeelt op de behoefte van onze doelgroep en die door de plaatselijke kernen geprogrammeerd wordt. Tegen het einde van deze beleidsperiode heeft elke plaatselijke kern minstens één van deze vormingsthema's geprogrammeerd.	2011 – 2012 – 2013 – 2014 – 2015
	Het bestaande vormingsaanbod wordt tegen eind 2011 geëvalueerd. Op basis van deze evaluatie wordt een plan van aanpak opgesteld ter bijsturing en actualisatie. Dit plan van aanpak wordt vanaf 2012 gerealiseerd.	2012 – 2013 – 2014 – 2015
	In de loop van deze beleidsperiode worden de bestaande methodieken, die kernen ondersteunen in de opmaak van hun jaarprogramma, geëvalueerd en tegen begin 2015 beschikken we over een geactualiseerde versie waarbij we bijzondere aandacht hebben voor de betrokkenheid van de doelgroep.	2015
SD 3.2 De organisatie van het huisbezoek vertrekt sterker vanuit de wensen en verwachtingen van de doelgroep. Dit uniek aanbod wordt duidelijker zichtbaar voor de ruime samenleving.		Timing
OD 3.2.1 Een vernieuwd vormings- en ondersteuningsaanbod wapent huisbezoekers en huisbezoekverantwoordelijken om op een kwaliteitsvolle wijze huisbezoek aan te bieden, vertrekkend vanuit de noden van de doelgroep.		
Acties	De visienota huisbezoek wordt tegen eind 2011 vertaald in een geactualiseerde, modulaire, ondersteuningssyllabus voor huisbezoekverantwoordelijken. Dit ondersteuningsmateriaal helpt huisbezoekverantwoordelijken om het huisbezoek op een kwaliteitsvolle wijze te organiseren in de plaatselijke kern. Tegen eind 2015 is elke huisbezoekverantwoordelijke in het bezit van deze volledige syllabus.	2011
	Tegen eind 2011 wordt het bestaande ondersteuningsaanbod ten aanzien van huisbezoekvrijwilligers geëvalueerd en geactualiseerd, en dit op basis van het competentiedenken. Tegen eind 2015 ontwikkelen we - op basis van de geïnventariseerde leemtes in het aanbod t.a.v. huisbezoekvrijwilligers - minimaal 2 nieuwe vormingsmodules.	2011 – 2012 – 2013 – 2014 – 2015

OD 3.2.2 Het relatiebezoek t.a.v. thuisgebonden zieken is de prioriteit binnen het bezoekwerk, we ondersteunen kernen via een ondersteuningsaanbod op maat om deze prioriteit plaatselijk te realiseren.		
Acties	Op basis van de visienota 'positionering van de plaatselijke kern' werken we tegen eind 2013 een geactualiseerd ondersteuningsmiddel uit om binnen kernen stil te staan bij de organisatie van het huisbezoek en de realisatie van de vooropgestelde prioriteit(en). Eind 2015 hebben 20% van de kernen gewerkt met dit uitgewerkt ondersteuningsmiddel.	2013 – 2015
OD 3.2.3 Op basis van objectieve parameters en evaluatiegegevens sturen we het vormings- en ondersteuningsbeleid bij.		
Acties	Vanaf 2012 vormen onze structurele evaluatiegegevens en een aantal objectieve parameters uit de afdelingskaart, samen met de visienota huisbezoek, de basis van de afdelingsbegeleiding en van ons vormingsbeleid. Dit vindt elk jaar zijn vertaling in een voortgangsrapport en een jaarplan.	2012 – 2013 – 2014 – 2015
OD 3.2.4 Het uniek aanbod op vlak van huisbezoek wordt meer zichtbaar voor de ruime samenleving.		
Acties	Tegen 2015 ontwikkelt Ziekenzorg CM 3 initiatieven om het aanbod op het vlak van huisbezoek onder de aandacht te brengen van de ruime samenleving. Na elke actie wordt een bereik- en effectmeting georganiseerd. Op basis van de resultaten worden de nieuwe initiatieven uitgewerkt.	2015
SD 3.3 Méér mantelzorgers spelen in op ons aanbod, daarom wordt het aanbod op het vlak van informatie, waardering, belangenbehartiging, weerbaarheidsvorming en lotgenotencontact bestendig en versterkt.		Timing
OD 3.3.1 We experimenteren met innovatieve manieren van informatie- en lotgenotensamenkomsten om méér mantelzorgers te bereiken met een gedifferentieerd aanbod.		
Acties	In elke provincie zetten we tweejaarlijks één nieuw initiatief op om mantelzorgers te bereiken die we met het huidige aanbod (informatie en lotgenotencontact) niet bereiken.	2012 – 2014
	Vanuit een evaluatie van deze nieuw opgezette initiatieven m.b.t. informatie en lotgenotencontact hebben we tegen 2015 een plan van aanpak om een aantal van deze initiatieven structureel in onze werking in te bouwen.	2015
	Ondertussen bestendigen we het huidige aanbod van informatie- en lotgenotensamenkomsten. Jaarlijks werken we minstens één nieuwe module uit om dit huidige aanbod op een kwaliteitsvolle wijze te stofferen.	2011 – 2012 – 2013 – 2014 – 2015

OD 3.3.2 Het begrip mantelzorg en de rol van Ziekenzorg CM als mantelzorgvereniging wordt duidelijker zowel voor alle vrijwilligers van Ziekenzorg CM als voor de ruime samenleving.		
Acties	We organiseren jaarlijks de 'Dag van de mantelzorg'. Op deze manier vestigen we de aandacht op het belang van mantelzorg binnen de ruime samenleving. Naar aanleiding van de 'Dag van de mantelzorg' organiseren we jaarlijks in elke regio minstens één waarderingsinitiatief t.a.v. mantelzorgers en brengen we deze initiatieven onder de ruime(re) aandacht.	2011 – 2012 – 2013 – 2014 – 2015
	Tegen eind 2012 werken we een communicatie- en promotieplan uit ter profilering van mantelzorg en de mantelzorgvereniging. Vanaf 2013 wordt dit plan gerealiseerd. Minstens één promotiemiddel wordt voor de plaatselijke werking uitgewerkt om mee deze promotie te voeren. Tegen eind 2015 heeft 20% van de kernen met dit promotiemiddel gewerkt.	2012 – 2013 – 2014 – 2015
	Minstens één ondersteuningsmiddel is tegen eind 2012 uitgewerkt om Ziekenzorg CM binnen het lokaal sociaal beleid te profileren als belangrijke lokale partner. Vanaf 2013 wordt dit door de plaatselijke vertegenwoordigers gehanteerd.	2012 – 2013 – 2014 – 2015
OD 3.3.3 We actualiseren het aanbod weerbaarheidvorming t.a.v. mantelzorgers.		
Acties	Tegen eind 2011 evalueren en actualiseren we het huidig aanbod weerbaarheidsvorming op basis van de noden van mantelzorgers op dit vlak.	2011
	Tegen eind 2015 ontwikkelen we minimaal 1 nieuw initiatief weerbaarheidsvorming t.a.v. mantelzorgers en dit wordt minimaal op 2 plaatsen georganiseerd.	2015
OD 3.3.4 We schenken méér aandacht aan de belangenbehartiging van mantelzorgers en zorgen voor een structurele verankering in onze werking.		
Acties	Tegen 2012 ontwikkelen we een visie m.b.t. de belangenbehartiging van mantelzorgers en tekenen we een structuur uit om deze concreet vorm te geven binnen onze vereniging.	2012
	Twee concrete acties belangenbehartiging m.b.t. de situatie van mantelzorgers worden op touw gezet tegen eind 2015.	2015
	De rol die Ziekenzorg CM kan opnemen in de SEL's wordt uitgeklaard tegen eind 2012. Op basis van deze uitklaring wordt een concreet actieplan uitgewerkt, tegen eind 2013, en wordt dit actieplan gerealiseerd.	2012 – 2013 – 2014 – 2015
SD 3.4 De plaatselijke Ziekenzorg CM-kernen nemen engagement op in de verdere uitbouw van de mantelzorgvereniging.		Timing

OD 3.4.1 We sensibiliseren plaatselijke vrijwilligers over wat mantelzorg en Ziekenzorg CM als mantelzorgvereniging inhoudt.		
Acties	We investeren in de vorming van vrijwilligers om hen beter vertrouwd te maken m.b.t. hun rol in de ondersteuning van mantelzorgers. Een ondersteuningsmiddel wordt hiervoor uitgewerkt tegen eind 2012. Tegen eind 2015 wordt dit ondersteuningsmiddel gebruikt in 20% van alle kernen.	2012 – 2013 – 2014 – 2015
OD 3.4.2 Plaatselijke vrijwilligers nemen een brugfunctie op naar mantelzorgers.		
Acties	Tegen 2015 ontwikkelen we minstens één product om mantelzorgers via de plaatselijke werking te informeren en gericht door te verwijzen.	2015
	We stimuleren vrijwilligers om samenkomsten mee te ondersteunen ten aanzien van mantelzorgers. Tegen 2013 worden er minstens 100 lokale samenkomsten georganiseerd t.a.v. mantelzorgers, waar informatie en sensibilisatie centraal staan.	2013
SD 3.5 Ook in de (groot)stad realiseren we de opbouw van het sociaal weefsel voor onze doelgroep.		Timing
OD 3.5.1 We continueren recent opgestarte projecten in de (groot)steden.		
Acties	De recent opgestarte projecten in Antwerpen, Gent en Mechelen worden gecontinueerd. Jaarlijks wordt een voortgangsrapport opgesteld met aanbevelingen voor andere projecten in deze of andere steden. Dit voortgangsrapport wordt jaarlijks ter bespreking voorgelegd aan de Raad van Bestuur.	2011 – 2012 – 2013 – 2014 – 2015
	Jaarlijks wordt een intervisiemoment georganiseerd voor beroepskrachten én kadervrijwilligers, specifiek rond stadswerking met de bedoeling elkaar te inspireren én te motiveren om in elke regio bewust werk te maken van de uitbouw van het sociaal weefsel in verstedelijkt gebied.	2011 – 2012 – 2013 – 2014 – 2015
OD 3.5.2 We starten jaarlijks in Vlaanderen minstens één nieuw project op in verstedelijkt gebied.		
Acties	We starten jaarlijks in Vlaanderen minstens één nieuw project op in verstedelijkt gebied. We spelen hierbij in op de mogelijke opportuniteiten die zich voordoen. Het verloop van deze nieuw opgestarte projecten wordt eveneens opgenomen in het eerder vermelde jaarlijks voortgangsrapport.	2011 – 2012 – 2013 – 2014 – 2015

SD 3.6 Psychisch zieke mensen vinden ondersteuning in de werking van Ziekenzorg CM via de bestaande werking waar mogelijk, of via een specifiek aanbod waar noodzakelijk.	Timing
--	---------------

OD 3.6.1 Binnen onze bestaande werking is er voldoende aandacht voor psychisch zieke mensen. Vrijwilligers zijn voldoende gewapend in de ondersteuning van deze specifieke doelgroep.		
Acties	Tegen 2012 onderzoeken we hoe we de noodzakelijke aandacht ten aanzien van psychisch zieke mensen nog sterker en uitdrukkelijker kunnen verankeren in onze werking. Op basis hiervan stellen we een actieplan op. Vanaf 2013 realiseren we dit actieplan met de opmaak van een jaarlijks voortgangsrapport.	2012 – 2013 – 2014 – 2015
	Op basis van dit actieplan werken we een specifiek vormingsaanbod uit voor vrijwilligers m.b.t. minimaal 2 specifieke werkterreinen binnen Ziekenzorg CM. Tegen eind 2014 heeft elke regio dit vormingsaanbod geprogrammeerd.	2014

OD 3.6.2 We bouwen het bestaande, gerichte, aanbod naar personen met psychische problemen verder uit.		
Acties	Ziekenzorg CM continueert het gerichte aanbod van vakanties voor personen met psychische problemen. De nationale stuurgroep 'psychisch ziek zijn' stuurt op basis van het jaarlijkse evaluatierapport het aanbod bij. We organiseren jaarlijks minstens 2 initiatieven.	2011 – 2012 – 2013 – 2014 – 2015
	We verbreden het project Op-Stap, dat de voorbije jaren experimenteel in Turnhout werd uitgebouwd. Tegen 2015 wordt in drie nieuwe regio's een soortgelijk project opgestart.	2015

SD 3.7 Ziekenzorg CM wordt gezien als een belangrijke lokale partner in het versterken van het sociaal weefsel van chronisch zieke en zorgbehoevende mensen.	Timing
---	---------------

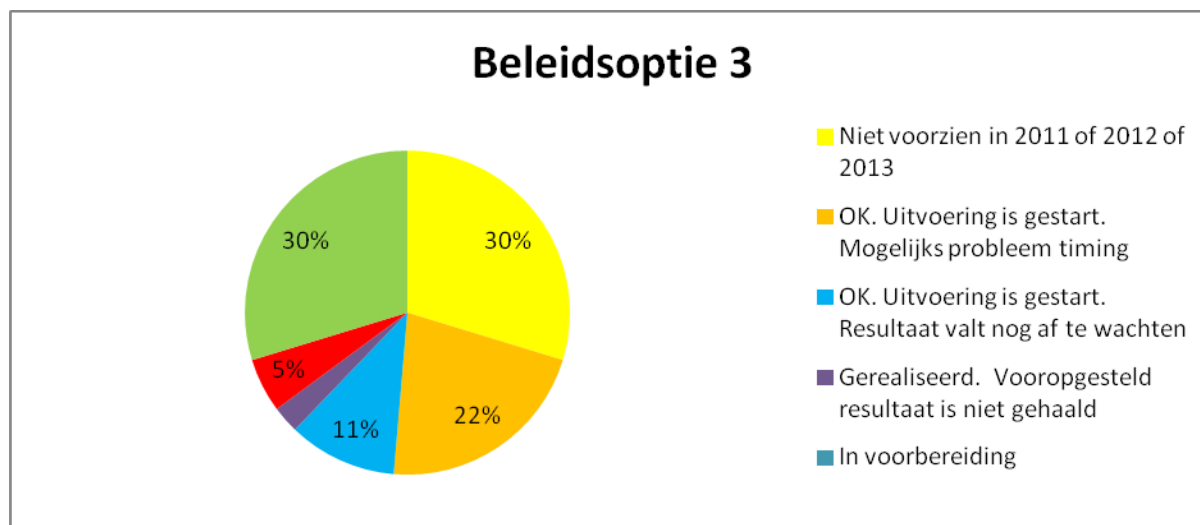
OD 3.7.1 We zetten samenwerkingsverbanden op en verankeren Ziekenzorg CM in het lokaal netwerk.		
Acties	Op basis van de bevraging van plaatselijke voorzitters in 2009 weerhouden we minstens 3 werkpunten en stellen in 2011 een plan van aanpak op rond samenwerkingsverbanden en vertegenwoordiging in de gemeente. We hebben hierin bijzondere aandacht voor de ondersteuning van vrijwilligers in het aangaan van samenwerkingsverbanden met behoud van de eigen identiteit.	2011
	We inventariseren in 2012 de samenwerking tussen plaatselijke kernen met betrekking tot gemeentelijke vertegenwoordiging. Op basis van deze inventaris stellen we tegen 2013 een besprekingsnota op met een aantal mogelijke opties voor de toekomst. Na bespreking wordt in 2014 een concreet plan van aanpak opgesteld en gerealiseerd.	2012 – 2013 – 2014 – 2015
	In 2012 maken we een plan op om de samenwerking met de eigen CM-dienst Maatschappelijk Werk te verstevigen. Tegen 2015 is het percentage van doorverwijzingen vanuit de CM-dienst Maatschappelijk Werk met 10% verhoogd.	2012 – 2013 – 2014 – 2015

OD 3.7.2		
Plaatselijke kernen profileren zich als belangrijke lokale partner.		
Acties	In 2012 werken we een concreet draaiboek uit voor plaatselijke kernen om zich te profileren als belangrijke partner t.a.v. de verschillende actoren in de thuiszorg van de buurt. Alle plaatselijke kernen ontvangen tegen eind 2013 dit draaiboek.	2012 – 2013
	Vanaf 2013 bieden we plaatselijke vrijwilligers een vorming aan om de werking van Ziekenzorg CM en hun lokale kern voor te stellen aan externe partners.	2013 – 2014 – 2015
	Plaatselijke vrijwilligers die een externe vertegenwoordiging opnemen, krijgen in 2013 een bovenlokale vorming over het lokaal sociaal beleid en hoe Ziekenzorg CM daarin als belangrijke partner kan erkend worden. Tegen eind 2015 heeft elke regio minimaal 1 x deze vorming georganiseerd.	2013 – 2014 – 2015

BIJLAGE 3

Beleids optie 3: We versterken het sociaal weefsel van chronisch zieke en zorgbehoevende mensen en hun mantelzorgers

Globaal overzicht

Concrete realisaties

Het activiteiten aanbod is afwisselend en hedendaags, inspeliend op de behoeften van onze doelgroep.

- In 2012 werden de thema's 'Meer met minder' en 'Valpreventie' in 254 kernen in Vlaanderen geprogrammeerd.
- Het bestaande vormingsaanbod voor plaatselijke afdelingen werd in 2012 geëvalueerd en bijgestuurd.
- De dialoog met de culturele sector om de programmering beter af te stemmen op de noden en de behoeften van chronisch zieke mensen werd opgestart. Op basis hiervan is beslist om meer in te zetten op het stimuleren van plaatselijke kernen om deel te nemen aan het bestaande culturele aanbod. De knelpunten die ervaren worden, zullen verder worden geïnventariseerd.

De organisatie van het huisbezoek vertrekt sterker vanuit de wensen en de verwachtingen van de doelgroep. Dit unieke aanbod wordt duidelijk zichtbaar voor de ruime samenleving.

- De ondersteuningssyllabus voor huisbezoekverantwoordelijken werd verder uitgewerkt in 2012. Deze syllabus bestaat uit een modulair systeem.
- Het bestaande ondersteuningsaanbod ten aanzien van huisbezoekverantwoordelijken werd geëvalueerd vanuit het perspectief van het competentiedenken in 2012.

Meer mantelzorgers spelen in op ons aanbod, daarom wordt het aanbod op het vlak van informatie, waardering, belangenbehartiging, weerbaarheidvorming en lotgenotencontact bestendig en versterkt.

- Het aanbod informatie en lotgenotencontact voor mantelzorgers werd bestendig in 2012.
- Het in kaart brengen van welke mantelzorgers concreet bereikt worden met het huidige aanbod van informatie- en lotgenotencontact werd uitgesteld tot 2013. Een voorwaarde om dit te kunnen doen, is een degelijk meetinstrument. Dit zal in 2013 ontwikkeld worden.
- Inhoudelijk wordt een nieuw thema uitgewerkt in 2012, namelijk mantelzorg en werken. Dit thema wordt vanaf 2013 geprogrammeerd.

- Voor vrijwilligers werd een werkinstrument uitgewerkt om mogelijkheden aan te reiken van zaken die ze zelf vanuit een plaatselijke werking kunnen doen om mantelzorgers te ondersteunen. Dit gebeurde onder de vorm van een inspiratieboekje met zeer concrete modellen.
- In elke regio werd de 'Dag van de Mantelzorg' georganiseerd – op deze manier werd de aandacht gevestigd op het enorme maatschappelijk belang van mantelzorg.

- De evaluatie van de weerbaarheidsvorming van mantelzorgers werd een jaar uitgesteld, ten voordele van de uitbouw van de belangenbehartiging.
- De rol die Ziekenzorg CM wenst op te nemen in de SEL's werd uitgeklaard.
- In 2012 werd er gestart met provinciale samenkomsten van mantelzorgers om samen te bekijken welke de mogelijkheden en bezwaren zijn in het kader van een statuut voor mantelzorgers. Opzet is om de stem van de mantelzorger tot bij het beleid te brengen.

De plaatselijke Ziekenzorg CM-kernen nemen engagement op in de verdere uitbouw van de mantelzorgvereniging.

- Lokaal werden samenkomsten georganiseerd voor mantelzorgers. Vrijwilligers worden gestimuleerd om deze samenkomsten mee te ondersteunen en te promoten. Tot eind 2012 werden er 90 samenkomsten gerealiseerd.

Ook in de (groot)stad realiseren we de opbouw van het sociaal weefsel voor onze regio.

- In verschillende steden werden de voorbije jaren projecten opgezet om in te zetten op verenigingswerk en sociaal netwerk (Genk, Mechelen, Lier, Gent, Antwerpen).
- In 2012 werden de bestaande projecten gecontinueerd en werd een werking uitgerold in Brussel, waar bijkomende factoren zoals taalverschillen, cultuurverschillen, armoede, ... maken dat het niet evident is om nieuw leven te blazen in het verenigingsleven en de sociale cohesie. Het voortgangsrapport van deze stadprojecten werd voorgelegd aan de Raad van Bestuur.

Psychisch zieke mensen vinden ondersteuning in de werking van Ziekenzorg CM via de bestaande werking waar mogelijk of via een specifiek aanbod waar noodzakelijk.

- Ziekenzorg CM heeft het bestaande vakantie aanbod naar mensen met psychische problemen en hun omgeving gecontinueerd.
- In 2012 werd een plan van aanpak uitgewerkt om alle vrijwilligers en beroepskrachten sterker te ondersteunen in contacten met de doelgroep: mensen met een psychische kwetsbaarheid.
- Het project Op-Stap werd in 2012 bestendig in Turnhout, Mechelen, Waas en Dender. De eerste verkennende gesprekken vonden plaats in de regio Zuid-Oost Vlaanderen. De werking in Mechelen-Turnhout werd in 2012 regionaal ingebed.

Affiche

Folder

Ziekenzorg CM wordt gezien als een belangrijke lokale partner in het versterken van het sociaal weefsel van chronisch zieke en zorgbehoevende mensen.

- De samenwerking tussen plaatselijke kernen met betrekking tot gemeentelijke vertegenwoordiging werd geïnventariseerd. Op basis van de inventaris, die duidelijk maakt dat de samenwerking nog verder geoptimaliseerd kan worden, werd een vorming uitgewerkt met zeer concrete en praktische tips. Doorheen de vorming leren kernen zich duidelijker te profileren als belangrijke lokale partner om het sociaal weefsel van de doelgroep te versterken. Samenwerking tussen de kernen werd ingezet als middel om deze doelstelling vlatter te realiseren.
- De samenwerking tussen de dienst Maatschappelijk Werk en Ziekenzorg CM werd in 2012 onder de loep genomen. Blijkt dat een goed contact in een aangename en coöperatieve context belangrijk is. De banden tussen beide werkingen werden nauwer aangehaald. Opzet is dat in dit klimaat de wederzijdse doorverwijzingen zullen toenemen. Dit dient verder opgevolgd te worden in 2013.
- Kernen werden gestimuleerd om zich sterker te profileren.

Ithakaplan: jaarplanning 2013

Beleidsopties in vogelvlucht

Beleidsoptie 2: We werken aan een betere profilering en een juister imago

Mensen worden op een goede wijze geïnformeerd over de werking van Ziekenzorg CM zodat zij zich een beeld (kunnen) vormen van de hedendaagse werking.

- We geven de stuurgroep communicatie een sterke impuls, zodat er een aantal doelstellingen, duidelijk gericht op een meer efficiënte communicatie, gerealiseerd kunnen worden.
- De stuurgroep actualiseert de bestaande communicatiematrix.
- We realiseren de solidariteitsactie in geactualiseerde beeldvorming.
- We stimuleren kernen om zich te profileren als vereniging waar mensen terecht kunnen met vragen rond activiteiten, contacten en belangenbehartiging voor chronische zieke en zorgbehoevende mensen. Om dit te realiseren wordt een inspiratieboekje, ingebed in een vorming, aangeboden.
- We onderzoeken de behoeften bij kadervrijwilligers en beroepskrachten op het vlak van communicatietraining en stellen op basis hiervan een plan van aanpak op.
- We organiseren een media-initiatief naar aanleiding van de Dag van de mantelzorger.
- We stimuleren kernen verder om zich te profileren in de buurt waar ze actief zijn.

Ziekenzorg CM behartigt de belangen van chronisch zieke mensen en dit is zichtbaar voor de ruime samenleving.

- In 2013 wordt opnieuw een Trefdag voor chronisch zieke mensen georganiseerd. In 2013 vieren we 50 jaar sociale zekerheid in ons land. Kans moet te baat genomen worden om het belang van sociale zekerheid en solidariteit onder de maatschappelijke aandacht te brengen, zonder de communautaire toer op te gaan. Er is in 2013 nood aan een initiatief dat Ziekenzorg CM vanuit eigen kracht presenteert aan de publieke opinie als belangrijke organisatie die opkomt voor de belangen van patiënten.
De trefdag 2013 kan in dit gebeuren een centrale plaats innemen.
- We organiseren plaatselijk de Dag van de Chronisch Zieke Mensen waarbij extra aandacht zal zijn om ruim maatschappelijk uit te breken.
- We ondersteunen kernen verder om zich te profileren in hun buurt en in de gemeente.
- We volgen de bestaande acties belangenbehartiging verder op, met bijzondere aandacht voor de ontwikkelingen in verband met het vakantiegeld.
- We ondersteunen kernen die hun rol van belangenbehartiger sterker willen opnemen.
- We zoeken verder naar mogelijkheden tot samenwerking in de toeristische sector. Inzet is te komen tot een betaalbaar en toegankelijk aanbod, met oog voor de participatie van de chronisch zieke persoon zelf.

Ziekenzorg CM communiceert sterker via digitale communicatiemiddelen.

- We ontwikkelen, naast de algemene website, nog andere digitale instrumenten: Johh-trofee, Facebook, valbuswebsite, website 'Zin in Ziekenzorg CM', blogwebsite voor chronisch zieke mensen, 2 You-Tube accounts, facebookgroep Johh-trofee, aantal verbondelijke Facebookgroepen: Brugge, Midden-Vlaanderen, Mechelen-Turnhout, Limburg in kader van Dag Chronisch Zieke Mensen.
- We maken een grondige analyse over voor welke mediakanalen we kiezen om welke doelstelling te verwezenlijken. Daarna bekijken we of meer centrale aansturing mogelijk is. Vraagt ook dat we lijnen trekken in hoe we verbondelijke, meer projectmatige, digitale wegen gaan uitbouwen.
- We schakelen bijkomende externe deskundigheid in om deze doelstelling kwalitatief te kunnen realiseren.
- We versturen maandelijks een nationale digitale nieuwsbrief.
- We bouwen de mogelijkheid in dat regio's systematisch en doelgroepgericht elektronische nieuwsbrieven kunnen versturen.
- We ontwikkelen een voorstel van actie om de betaalbaarheid van digitale media te garanderen voor de doelgroep.

- We zoeken verder naar projectsubsidies om een sociaal netwerk voor mantelzorgers te realiseren (samenwerking met Xenarjo).

Meer mensen kennen het tijdschrift Maczima en abonneren zich.

- We ontwikkelen een nieuwe promotieactie, gericht op de plaatselijke werking. Opzet is te komen tot een zeer positieve wervingsboodschap.

Ziekenzorg CM profileert zich verder als een hedendaagse waardenorganisatie.

- We zoeken verder hoe de visienota 'Vensters van kwetsbaarheid' concreet geïmplementeerd kan worden in de bestaande werking. In 2013 wordt ingezet op een aantal experimenten op verschillende werkterreinen. In 2013 zal aan jonge chronisch zieke mensen een tweedaagse aangeboden worden om op basis van de resultaten van het IKKS-onderzoek stil te staan bij wat kracht geeft en hierover samen met lotgenoten het gesprek aan te gaan.
- Tevens zal de Abdijdag, die experimenteel plaats vond in 2012 in West-Vlaanderen, na bijsturing opnieuw geprogrammeerd worden als Brondag. Opzet blijft dat mantelzorgers kunnen stilstaan bij wat hen kracht geeft en hierover kunnen uitwisselen. De aanpassing van de benaming van dit initiatief wil vooral aangeven dat kracht geven en zingeving zeer ruim bekeken worden. Andere regio's zullen ook met dit initiatief aan de slag gaan.

Beleids optie 3: We versterken het sociaal weefsel van chronisch zieke en zorgbehoevende mensen en hun mantelzorgers

Het activiteiten aanbod is afwisselend en hedendaags, inspeland op de behoeften van onze doelgroep.

- We werken aan een plan van aanpak om kernen te ondersteunen deel te nemen aan externe culturele activiteiten.
- We werken een nieuwe vormingsmodule uit voor deelnemers (chronisch zieke mensen en/of zorgbehoevende personen) die op een hedendaagse wijze inspeelt op de behoeften van de doelgroep. Deze vorming wordt door de plaatselijke kernen geprogrammeerd. We volgen de programmatie op via het registratiesysteem.
- We toetsen nieuwe vormen telkens aan het competentiehandboek, aan evaluatiegegevens en een aantal objectieve parameters.

De organisatie van het huisbezoek vertrekt sterker vanuit de wensen en verwachtingen van de doelgroep. Dit uniek aanbod wordt duidelijker zichtbaar voor de ruime samenleving.

- We breiden de geactualiseerde, modulaire, ondersteuningssyllabus voor huisbezoek verantwoordelijken verder uit. Deze helpt huisbezoek verantwoordelijken om het huisbezoek op een kwaliteitsvolle wijze te organiseren in de plaatselijke kern. We stimuleren verder de implementatie van dit hulpmiddel.
- We toetsen het vormingsaanbod huisbezoek telkens aan het competentiehandboek, aan evaluatiegegevens en een aantal objectieve parameters.
- We starten de uitwerking van een ondersteuningsmiddel om kernen te helpen om het huisbezoek op een efficiënte en kwalitatieve manier te organiseren en prioriteiten te leggen.
- We starten de denkoefening over hoe we het unieke aanbod van huisbezoek meer zichtbaar in de samenleving kunnen positioneren.

Méer mantelzorgers spelen in op ons aanbod, daarom wordt het aanbod op het vlak van informatie, waardering, belangenbehartiging, weerbaarheidsvorming en lotgenotencontact bestendig en versterkt.

- We werken nieuwe initiatieven (informatie of lotgenotencontact) uit om een ander profiel van mantelzorger te bereiken.
- We bestendigen het huidige aanbod van informatie- en lotgenotensamenkomsten. Daarnaast ontwikkelen we een nieuwe inhoudelijke module om het bestaande aanbod op een kwaliteitsvolle wijze te stofferen.
- We organiseren naar aanleiding van de 'Dag van de mantelzorg' waarderingsinitiatieven in elke regio en brengen dit onder de ruim(er)e aandacht. Op deze dag bezorgen we mantelzorgers tevens een attentie die onze waardering tastbaar maakt. Hiervoor kunnen we rekenen op het engagement van de plaatselijke afdelingen.
- We werken een communicatie- en promotieplan uit ter profilering van mantelzorg en de mantelzorgvereniging Ziekenzorg CM, met bijzondere aandacht voor een promotiemiddel op maat van de plaatselijke werking
- We evalueren en actualiseren het huidige aanbod weerbaarheidsvorming op basis van de noden van mantelzorgers op dit vlak.
- We bouwen de belangenbehartiging voor mantelzorgers verder uit en bouwen dit structureel in. De inhoudelijke focus ligt in 2013 op de combinatie tussen arbeid en zorg.

De plaatselijke Ziekenzorg CM-kernen nemen engagement op in de verdere uitbouw van de mantelzorgvereniging.

- We implementeren het gebruik van een inspiratieboekje dat plaatselijke afdelingen concrete ideeën aanlevert om 'iets' te doen voor mantelzorgers.
- We inventariseren het aantal lokale samenkomsten voor mantelzorgers waar informatie en sensibilisatie centraal staan en die ondersteund worden door vrijwilligers (target = 100).

Ook in de (groot)stad realiseren we de opbouw van het sociaal weefsel voor onze doelgroep.

- We continueren de reeds opgestarte projecten in Antwerpen, Gent, Mechelen, Lier en Brussel en stellen een voortgangsrapport op.
- We organiseren opnieuw een intervisiemoment voor beroepskrachten en kadervrijwilligers, specifiek rond stadswerking, om elkaar te inspireren en te motiveren om in elke regio bewust werk te maken van de uitbouw van het sociaal weefsel in verstedelijkt gebied.
- We zoeken een nieuwe stad, verstedelijkt gebied, waar een stadswerking uitgebouwd kan worden.

Psychisch zieke mensen vinden ondersteuning in de werking van Ziekenzorg CM via de bestaande werking waar mogelijk of via een specifiek aanbod waar noodzakelijk.

- We implementeren verder het actieplan betreffende de noodzakelijke aandacht ten aanzien van mensen met een psychische kwetsbaarheid. De inzet is om hiervoor, doorheen de gehele werking, meer aandacht te hebben. Zowel vrijwilligers en beroepskrachten dienen sterker ondersteund te worden. In dit kader zal een samenwerking worden aangegaan met Similes om dit concreet vorm te geven.
- We bestendigen de werking Op-Stap in Turnhout, Sint-Niklaas, Mechelen en implementeren een nieuwe samenwerking in Zuid-Oost Vlaanderen.
- We continueren het gerichte aanbod van vakanties voor personen met psychische problemen (2 vakanties) met bestemmingen in Duitsland en aan de Belgische kust (Oostduinkerke). We stellen een evaluatierapport op en sturen bij waar nodig.

Ziekenzorg CM wordt gezien als een belangrijke lokale partner in het versterken van het sociaal weefsel van chronisch zieke en zorgbehoevende mensen.

- We implementeren de vorming 'Aan de slag met je gemeente'.
- We stimuleren kernen om meer samen te werken in functie van vertegenwoordiging en belangenbehartiging in hun gemeente.
- We inventariseren het aantal doorverwijzingen tussen Ziekenzorg CM en de dienst Maatschappelijk Werk. We streven ernaar dit aantal wederzijds te verhogen.
- We implementeren de vorming die plaatselijke afdelingen ondersteunt om zich beter te profileren.

Beleidsopitie 6: We optimaliseren de inspraak en inbreng in de vereniging en in de samenleving

Vrijwilligers participeren op een optimale wijze in de vereniging en bepalen het beleid door middel van een efficiënte en transparante beslissings- en communicatiestructuur.

- We stemmen de participatie af op de identiteit van Ziekenzorg CM. In dit kader worden de nodige leerprocessen opgestart. Opzet is dat deze leerprocessen de dynamiek op vlak van participatie versterken. Ziekenzorg CM wordt hierin begeleid door externe deskundigen.

Chronisch zieke mensen en mantelzorgers zijn voldoende gewapend om hun belangen via Ziekenzorg CM te behartigen door middel van een efficiënte organisatie structuur.

- We bouwen de belangenbehartiging van mantelzorgers verder uit.
- We organiseren minstens twee nationale raden voor chronisch zieke mensen.

Mensen die Ziekenzorg CM vertegenwoordigen zijn deskundig en goed geïnformeerd over de standpunten van Ziekenzorg CM.

- We implementeren de vorming die vrijwilligers inhoudelijk en methodisch wil ondersteunen om een vertegenwoordiging in de gemeente op te nemen.

BIJLAGE 5

Beleids optie 2 - We werken aan een betere profilering en een juister imago

		acties	2011	2012	2013	2014	2015	Plan van aanpak 2012
SD 2.1	OD 2.1.1	2.1.1.1	x					Januari 2013: opstart nationale stuurgroep communicatie: uitwerken o.a. voorstellingsfolder mantelzorg en nieuwsbrief mantelzorg. Januari 2014: bespreking voortgangsrapport op diensthooftenvergadering en RvB.
		2.1.1.2	x	x				
		2.1.1.3				x	x	
	OD 2.1.2	2.1.2.1		x				
		2.1.2.2	x	x	x	x	x	2012: media-actie in het kader van de gemeentelijke mantelzorgpremie en gemeenteraadsverkiezingen.
	OD 2.1.3	2.1.3.1		x				
		2.1.3.2			x	x	x	
	OD 2.1.4	2.1.4.1	x	x				
		2.1.4.2			x	x	x	
SD 2.2	OD 2.2.1	2.2.1.1	x		x		(	
		2.2.1.2	x	x	x	x	x	
		2.2.1.3	x	x	x	x	x	2013: minstens 1 actie op vlak van inkomen en uitgaven van chronisch zieke mensen, aansluitend bij de actualiteit (uitgewerkt door de kerngroep belangenbehartiging).
		2.2.1.4	x	x	x	x	x	.
		2.2.1.5	x	x	x	x	x	2013: interne en externe actie vakantiegeld.
		2.2.1.6					x	

	OD 2.2.2	2.2.2.1	x					
		2.2.2.2					x	
SD 2.3	OD 2.3.1	2.3.1.1	x	x	x	x	x	2013: elektronische nieuwsbrief aan mantelzorgers + verdere mogelijkheden inzetten sociale media bestuderen.
		2.3.1.2		x				Voorjaar 2013: onderzoek opportuniteiten per werkterrein door nationale stuurgroep communicatie in samenspraak met verschillende nationale stuurgroepen (per werkterrein) Juni 2013: bespreking draaggroep beleidsplan & goedkeuring RvB. Najaar 2013: uitvoering besluiten.
		2.3.1.3		x	x	x	x	2013: voorbereiding door nationale stuurgroep communicatie + realisatie forum website.
		2.3.1.4		x				
		2.3.1.5				x		
	OD 2.3.2	2.3.2.1	x	x	x	x	x	1 jaar verschuiven. 2014: realisatie door nationale stuurgroep communicatie.
	2.3.2.2				x			Januari - april 2013: uitwerken voorstel actie 'betaalbaarheid digitale media garanderen' door nationale stuurgroep Ariadne. Mei 2013: bespreking voorstel diensthoofdenvergadering. Juni 2013: bespreking voorstel draaggroep beleidsplan + RvB. Najaar 2013: bijwerken voorstel op basis van reacties. November 2013: bespreking en finalisering voorstel op diensthoofdenvergadering en RvB.
2.3.2.3	x	x	x	x	x	Gerealiseerd voor chronisch zieke mensen, werkpunten voor vrijwilligers en mantelzorgers.		
SD 2.4	OD 2.4.1	2.4.1.1	x	x	x	x	x	
		2.4.1.2		x				
		2.4.1.3		x				
SD 2.5	OD 2.5.1	2.5.1.1					x	

Beleids optie 3 - We versterken het sociaal weefsel van chronisch zieke en zorgbehoevende mensen en hun mantelzorgers

		acties	2011	2012	2013	2014	2015	Plan van aanpak 2012
SD 3.1	OD 3.1.1	3.1.1.1			x			
		3.1.1.2					x	
	OD 3.1.2	3.1.2.1	x	x	x	x	x	
		3.1.2.2		x	x	x	x	
		3.1.2.3					x	
SD 3.2	OD 3.2.1	3.2.1.1	x					
		3.2.1.2	x	x	x	x	x	
	OD 3.2.2	3.2.2.1			x		x	
	OD 3.2.3	3.2.3.1		x	x	x	x	
	OD 3.2.4	3.2.4.1					x	
SD 3.3	OD 3.3.1	3.3.1.1		x		x		Voorjaar 2013: implementatie nieuw ledenbestand om beter te kunnen opvolgen welk profiel van mantelzorgers Ziekenzorg CM bereikt.
		3.3.1.2					x	
		3.3.1.3	x	x	x	x	x	Voorjaar 2013: uitwerken module door nationale stuurgroep mantelzorg. Mei 2013: bespreking diensthedenvergadering. Juni 2013: toelichting draaggroep beleidsplan & goedkeuring RvB. Realisatie: jaarplanning 2014.
	OD 3.3.2	3.3.2.1	x	x	x	x	x	Voorjaar 2013: uitwerken voorstel mogelijks plan van aanpak waarderingssamenkomsten door nationale stuurgroep mantelzorg. Mei 2013: bespreking diensthedenvergadering. Juni 2013: toelichting draaggroep beleidsplan & goedkeuring RvB. Realisatie: jaarplanning 2014. November 2013: prototype attentie 2014 beschikbaar.

		3.3.2.2		x	x	x	x	<p>Januari - april 2013: uitwerken voorstel communicatie- en promotieplan mantelzorg en mantelzorgvereniging door nationale stuurgroep mantelzorg in samenspraak met de nationale stuurgroep communicatie.</p> <p>Mei 2013: bespreking voorstel diensthoofdenvergadering.</p> <p>Juni 2013: bespreking voorstel draaggroep beleidsplan + RvB.</p> <p>Najaar 2013: bijwerken voorstel op basis van reacties.</p> <p>November 2013: bespreking en finalisering voorstel op diensthoofdenvergadering en RvB.</p>
		3.3.2.3		x	x	x	x	<p>Januari - april 2013: uitwerken voorstel ondersteuningsmiddel plaatselijke vertegenwoordigers, profilering als belangrijke lokale partner (lokaal sociaal beleid) door nationale stuurgroep mantelzorg en nationale stuurgroep huisbezoek.</p> <p>Mei 2013: bespreking voorstel diensthoofdenvergadering.</p> <p>Juni 2013: bespreking voorstel draaggroep beleidsplan + RvB.</p> <p>Najaar 2013: bijwerken voorstel op basis van reacties.</p> <p>November 2013: bespreking en finalisering voorstel op diensthoofdenvergadering en RvB.</p>
	OD 3.3.3	3.3.3.1	x					<p>Voorjaar 2013: evalueren en actualiseren aanbod weerbaarheidvorming mantelzorgers door nationale stuurgroep mantelzorg</p> <p>Mei 2013: bespreking diensthoofdenvergadering en goedkeuring RvB.</p>
		3.3.3.2					x	
	OD 3.3.4	3.3.4.1		x				<p>2012: Implementatie geoptimaliseerde formule belangenbehartiging van mantelzorgers (na de eerste provinciale samenkomsten in 2011).</p>
		3.3.4.2					x	
		3.3.4.3		x	x	x	x	<p>2013: verder realisatie van actieplan SEL's.</p>
SD 3.4	OD 3.4.1	3.4.1.1		x	x	x	x	<p>Januari - april 2013: uitwerken voorstel vorming vrijwilligers m.b.t. rol in ondersteuning van mantelzorgers door nationale stuurgroep mantelzorg in samenspraak met de nationale stuurgroep huisbezoek.</p> <p>Mei 2013: bespreking voorstel diensthoofdenvergadering.</p> <p>Juni 2013: bespreking voorstel draaggroep beleidsplan + RvB.</p> <p>Najaar 2013: bijwerken voorstel op basis van reacties.</p> <p>November 2013: bespreking en finalisering voorstel op diensthoofdenvergadering en RvB.</p>
	OD 3.4.2	3.4.2.1					x	
		3.4.2.2			x			<p>Juni 2013: Inventaris opmaken van het aantal realisaties tot op heden door nationale stuurgroep mantelzorg en indien nodig bijkomend impulsen ontwikkelen in functie van realisatie doelstelling (100 samenkomsten).</p>

SD 3.5	OD 3.5.1	3.5.1.1	x	x	x	x	x	
		3.5.1.2	x	x	x	x	x	
	OD 3.5.2	3.5.2.1	x	x	x	x	x	
SD 3.6	OD 3.6.1	3.6.1.1		x	x	x	x	Vanaf 2013: implementatie concreet actieplan: aandacht voor de doelgroep mensen met een psychische kwetsbaarheid versterken.
		3.6.1.2				x		cfr actieplan
	OD 3.6.2	3.6.2.1	x	x	x	x	x	2013: aanbod Duitsland en Belgische kust. September 2013: opstellen evaluatierapport + nieuw aanbod door nationale stuurgroep psychisch zieken.
		3.6.2.2					x	
SD 3.7	OD 3.7.1	3.7.1.1	x					
		3.7.1.2		x	x	x	x	
		3.7.1.3		x	x	x	x	
	OD 3.7.2	3.7.2.1		x	x			Januari - april 2013: voorstel draaiboek 'plaatselijke kernen profileren zich als belangrijke partner in thuiszorg' uitwerken door nationale stuurgroep huisbezoek. Mei 2013: bespreking draaiboek. Najaar 2013: verder uitwerken draaiboek door nationale stuurgroep huisbezoek. November 2013: bespreken en finaliseren draaiboek op diensthoofdenvergadering en RvB.
		3.7.2.2			x	x	x	
		3.7.2.3			x	x	x	

Beleids optie 6 - We optimaliseren de inspraak en inbreng in de vereniging en in de samenleving

		acties	2011	2012	2013	2014	2015	Plan van aanpak 2012
SD 6.1	OD 6.1.1	6.1.1.1	x					
		6.1.1.2	x					Inhoudelijke bijsturing, focus is verlegd naar: 1. Aflijnen van identiteit 2. Afstemmen inspraak en participatie op deze identiteit.
		6.1.1.3	x					Niet meer van toepassing (cfr. 6.1.1.2).
		6.1.1.4	x					Niet meer van toepassing (cfr. 6.1.1.2).
	OD 6.1.2	6.1.2.1	x					Inhoudelijke bijsturing, focus verlegd naar: 1. Aflijnen van identiteit 2. Afstemmen inspraak en participatie op deze identiteit.
		6.1.2.2		x				Niet meer van toepassing (cfr. 6.1.2.1).
		6.1.2.3		x	x	x	x	Niet meer van toepassing (cfr. 6.1.2.1).
	OD 6.1.3	6.1.3.1			x	x	x	Niet meer van toepassing (cfr. 6.1.2.1).
6.1.3.2				x	x	x		
SD 6.2	OD 6.2.1	6.2.1.1	x					
		6.2.1.2		x				
	OD 6.2.2	6.2.2.1		x	x	x	x	2013: verdere implementatie uitbouw belangenbehartiging.
		6.2.2.2	x	x	x	x	x	
	OD 6.2.3	6.2.3.1		x	x	x	x	2013: realisatie één initiatief voor chronisch zieke mensen en één voor mantelzorgers dat het empowerment verhoogt en sterker maakt in eigen belangenbehartiging.
SD 6.3	OD 6.3.1	6.3.1.1		x				
		6.3.1.2			x	x	x	
		6.3.1.3					x	

Jaarprogramma 2013 Stuurgroep mantelzorg en thuiszorg

In functie van beleidsplan

1. Opdracht

Ziekenzorg CM is een erkende vereniging voor mantelzorgers en gebruikers. Ziekenzorg CM wil een gevarieerd aanbod uitwerken voor mantelzorgers en voor vrijwilligers die actief zijn in de thuiszorg. In dit aanbod moet bijzondere aandacht zijn voor de uitbouw van lokale groepen voor mantelzorgers en voor de organisatie van vrijwilligerswerk in de thuiszorg.

Om dit te verwezenlijken richt de stuurgroep zich op het ontwikkelen van kwalitatieve vormings- en ondersteuningsmiddelen voor informatieoverdracht. De stuurgroep inventariseert tevens knelpunten die zich voordoen rond mantelzorg en thuiszorg om op basis van deze knelpunten de belangen van de mantelzorger en de zorgbehoevende die thuis verblijft te behartigen.

2. Samenstelling

Stuurgroep mantelzorg en thuiszorg

Naam	Verbond
Sofie Debognies	Sint-Michielsbond
Liesbet Weynants	Leuven
Shari Van Goethem	Mechelen-Turnhout
Francky Debusschere	Provincie West-Vlaanderen
Noël Delaere	Brugge
Dien Lefevre	Antwerpen
Dirk Hitchinson	Provincie Oost-Vlaanderen
An Vlekken	Limburg
Clement Decoster	CM Zorg
Sofie De Mars	Stafmedewerker

3. Data

- dinsdag 8 januari 2013
- dinsdag 12 maart 2013
- dinsdag 28 mei 2013
- dinsdag 17 september 2013
- dinsdag 5 november 2013

4. Jaarprogramma 2012 i.f.v. Ithakaplan

Actie	Wat	Wanneer
2.1.2.2 2.3.2.3	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerken media-initiatief Dag van de Mantelzorg • Uitwerken vorming rond efficiënt en verantwoord gebruik van digitale media 	8 januari
3.3.1.3	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerken nieuwe module infosamenkomst en lotgenotencontact 	
3.3.2.1	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerken plan van aanpak waarderingssamenkomsten en attentie 2014 	
3.3.2.2	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerken voorstel communicatie- en promotieplan 	

3.3.3.1	<ul style="list-style-type: none"> • mantelzorg en mantelzorgvereniging (ism stuurgroep communicatie) • Evalueren en actualiseren aanbod weerbaarheidsvorming mantelzorgers 	
3.3.4.1	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkeling visie en structuur voor belangenbehartiging van mantelzorgers 	
3.4.2.2	<ul style="list-style-type: none"> • 100 lokale samenkomsten om mantelzorgers te ondersteunen 	
2.1.2.2	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerken media-initiatief Dag van de Mantelzorg 	12 maart
2.3.2.3	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerken vorming rond efficiënt en verantwoord gebruik van digitale media 	
3.3.1.3	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerken nieuwe module infosamenkomst en lotgenotencontact 	
3.3.2.1	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerken plan van aanpak waarderingssamenkomsten en attentie 2014 	
3.3.2.2	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerken voorstel communicatie- en promotieplan mantelzorg en mantelzorgvereniging (ism stuurgroep communicatie) 	
3.3.3.1	<ul style="list-style-type: none"> • Evalueren en actualiseren aanbod weerbaarheidsvorming mantelzorgers 	
3.3.4.1	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkeling visie en structuur voor belangenbehartiging van mantelzorgers 	
3.4.2.2	<ul style="list-style-type: none"> • 100 lokale samenkomsten om mantelzorgers te ondersteunen 	
2.1.2.2	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerken media-initiatief Dag van de Mantelzorg 	28 mei
2.3.2.3	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerken vorming rond efficiënt en verantwoord gebruik van digitale media 	
3.3.1.3	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerken nieuwe module infosamenkomst en lotgenotencontact 	
3.3.2.1	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerken plan van aanpak waarderingssamenkomsten en attentie 2014 	
3.3.2.2	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerken voorstel communicatie- en promotieplan mantelzorg en mantelzorgvereniging (ism stuurgroep communicatie) 	
3.3.3.1	<ul style="list-style-type: none"> • Evalueren en actualiseren aanbod weerbaarheidsvorming mantelzorgers 	
3.3.4.1	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkeling visie en structuur voor belangenbehartiging van mantelzorgers 	
3.4.2.2	<ul style="list-style-type: none"> • 100 lokale samenkomsten om mantelzorgers te ondersteunen 	
3.3.1.1	<ul style="list-style-type: none"> • eerste voorstellen nieuw initiatief om mantelzorgers te bereiken die we met huidig aanbod niet bereiken. 	17 september
6.2.1.2	<ul style="list-style-type: none"> • Plan van aanpak bespreken belangenbehartiging binnen Ziekenzorg CM 	
6.2.3.1	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerken initiatief dat het empowerment verhoogt en sterker maakt in de eigen belangenbehartiging 	
3.3.1.1	<ul style="list-style-type: none"> • eerste voorstellen nieuw initiatief om mantelzorgers te bereiken die we met huidig aanbod niet bereiken. 	5 november
6.2.1.2	<ul style="list-style-type: none"> • Plan van aanpak bespreken belangenbehartiging binnen Ziekenzorg CM 	
6.2.3.1	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwerken initiatief dat het empowerment verhoogt en sterker maakt in de eigen belangenbehartiging 	